

ПЪРВИ НОЕМВРИ – ДЕН НА НАРОДНИТЕ БУДИТЕЛИ

ДАНКА СТОЯНОВА

НАРОДНИТЕ БУДИТЕЛИ – НАШИЯТ НАЦИОНАЛЕН КАПИТАЛ

Ние, българите имаме такъв национален феномен, за който не ни стига признанието – Денят на народните будители. Това е ден не само на писмената, не само на културата ни, а и ден на родовата ни памет, на народополезните дела срещу робското послушание.

Чрез будителството българинът е изработил своята стратегия на оцеляването. Известно е, че в годините на робството въстанията не стихват, че хайдутството и четничеството шестват по нашите земи, но също така е известно, че в манастирските килии се пишат дамаскини и че ръката на светогорския монах очерта зората на бъдното на своя народ с думите: „О, неразумни и юрде! Поради що се срамуваш да се наречеш българин!“. С този будителски призив хилядарският вестоносец и хилядите след него последователи тръгват да будят, да кръстосват не безлична земя и не безличен народ, защото: „И ние сме имали царе, патриарси, ние сме кръстили целия славянски род.“

Будителството е изваждане от собствения ни кладенец на живи води. Българските будители са уникално явление в нашата, а и не само в нашата, но и в световната история. Те не подражават на никого, не заимстват от никого, нямат покровители – те са самородни, неповторими монаси по дух,

бунтовници по дела: Паисий, Софроний, Иларион Макриполски, поети на клади и бесилки – Бачо Киро, Григор Парличев, Петко Славейков, Любен Каравелов, братя Миладинови, Христо Ботев; учени без академия – д-р Петър Берон, Иван Богоров, Неофит Рилски; държавници без държава – Раковски, Левски, Богориди, Бенковски, Кръстевич и други. Политици без парламент, четници и воеводи без паго̀ни – всички посвоему все будители, деца на Мати България.

Всички тези знайни и незнайни будители създадоха духовния паметник на будителството – църковния въпрос, който е също уникален, български и не се среща в другите народи, създадоха го със своята воля и против чуждата.

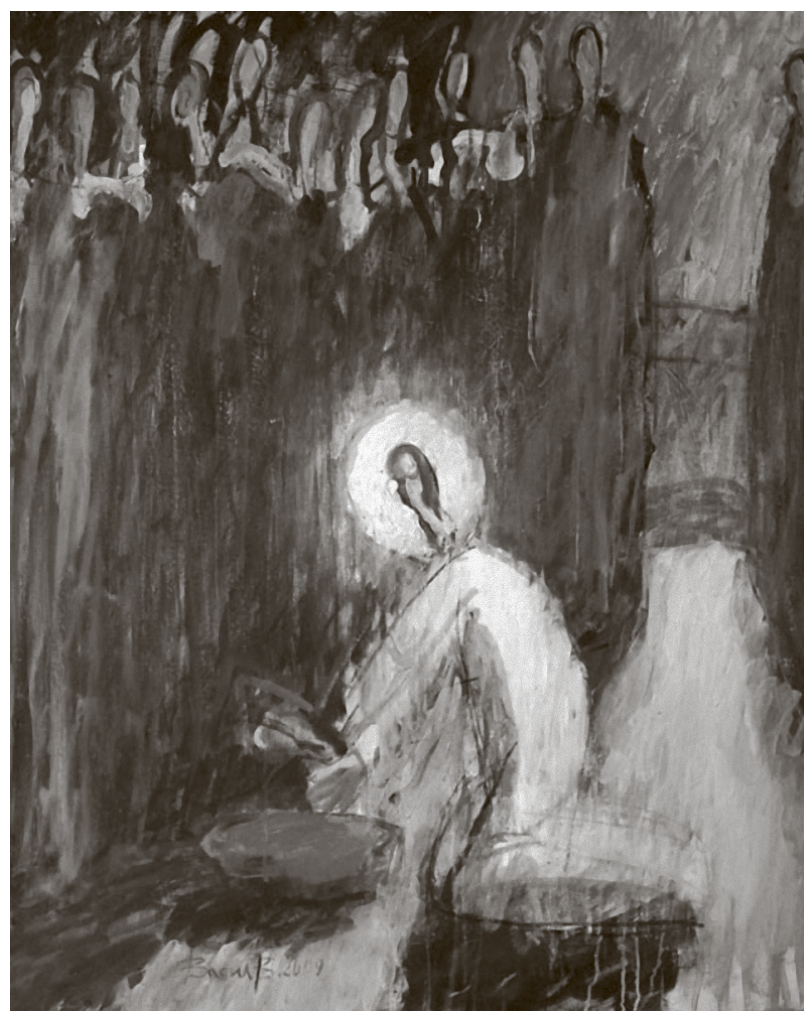
Будителството е народно движение, съчетало сублимирания национален дух за историческо осъществяване и културен бит. То е не само душеспасителна, а и приложена енергия в народнополезни дела. Бягството от това служение на народа е било душевна беда и поражение, което познахме по-късно в лицето на родоотстъпници.

Заветите, които са ни оставили народните будители, са уроци срещу националния nihilism и синдрома на послушанието. За преодоляване на националните комплекси на

обреченост и слабост, най-светлите умове на българската освободителна революция Раковски, Ботев и Левски написаха своите безсмъртни завети и прозрения. Никога по-актуално както днес са необходими заветите на будителите, за да се събудим, да се обърнем към националните си ценности, за да повярваме на себе си, на собствените си сили.

Повече от необходимо е днес да потърсим примера на народните будители, за да не загънем в духовен мрак и да намерим спасение в духовните национални идеали, които ни завещаха народните будители. Трябва да знаем и пазим наследството на дедите ни, не за себе си, а за тези, които ни следват.

Непримирението и гражданската позиция са живеят на обществото. Днес навлизаме в Третото хилядолетие със събуждащо се национално самосъзнание, затова още по-актуално звучат уроците на народните будители, а именно: „Никой народ без национална идея и културна програма не е белязъл историческо присъствие“. Ние, българите имаме своето будителство. То е нашият национален капитал, нашето оръжие и за бъдното, нашата гражданска позиция, която днес звучи така: не е достатъчно да се наречеш българин, трябва да си българин.

Худ. Васил Василев - Миенето на краката

ПЕТЪР КОСТОВ

КАК Е ИЗГЛЕЖДАЛ ХРИСТОС

Във Евангелията не е казано нищо по този въпрос, въпреки че Месията от Галилея е централна фигура в тях, макар извисен от Евангелистите като „Богочовек“, Той, Христос пътува по Галилея и Юдея, разговаря с хората, гостува по домовете на приятели и познати, участва в шумни веселби.

Евангелистите не споменават никъде дали Исус е бил ви-

Д-р ГЕОРГИ СТАМАТОВ

ПРЕСТЪПЛЕНИЕТО В БЪЛГАРСКАТА КЛАСИКА

(Продължение от бр. 9)

Във функционално отношение престъпникът далеч не винаги взема ролята на антагониста в смисъла, определен от Проп [вж. Проп 1995]. Първо, в много от случаите той именно е героят (а не антигероят), следователно по логиката на противопоставянето на персонажите и техните функции би трябвало срещу него да се изправи неговата противоположност, а това не става. Второ, това би означавало повествователя да се съсредоточи върху личността, а не върху света, който тя обитава – нашите класици,

сок или нисък, красив или грозен, защото те не са негови съвременници, не са го виждали. Те са били откъснати от палестинската действителност, от средата, където Христос е живял, не познават неговите сподвижници.

За някои отделни черти на външността на Христос съдим по пътя на дедукцията от някои Евангелски текстове. Например, Юда е трябвало с целувка да по-

сочи и предаде учителя си на неговите римски и еврейски палачи в Гетсиманската градина, защото той с нищо не се е различавал от обикновения семитски тип сред обкръжаващата го тълпа. Исус, движейки се сред хората, не е бил аскет, нито небрежно облечен човек: при разпятието му войниците хвърлят жребий за дрехите му – явно, не са били за

На стр. 11

нието. И последно, при подобна постановка би следвало да има ценностна алтернатива, а такава в много от случаите няма – в почти всички приведени примери тези, които са обект на престъплението, са жертви, но не и герои. Престъпникът е антигерой в по-широк смисъл. Това, което му се противопоставя, е един идеал, а не една реалност. Идеалът може да бъде насочен към миналото, към теоретични постановки, към чужд образец, към традиционната народна или към християнската нравственост, той

На стр. 10

АНТОЛОГИЯ „МАНУСКРИПТ – КИЛ“

ИВАН НЕНКОВ

СЕЛО

Камбаната изпраща вест –
без думи всичко се разбира...
Трева, която не умира.
И камък, върху който днес
змията уморено спира.

Прегръдка на живот и смърт!
Зад есенните коловози –
сълзи на запустяло лозе...
Врати, отворени за път,
огънати от некролози.

Ликувай, тъжен кръговрат
от праг до прах, от кръст
до къща,
от топъл хляб до хляб
насъщен...

Градът е малко по-богат,
когато в тебе се завръща.

В БРОЯ:

ФЕСТИВАЛНА ВАРНА – 3 стр.
ПРОФ. СЛАВЧО ИВАНОВ – „ДОБРУДЖАНЕЦЪТ
В СКУТА НА АЛЕКО“ – 4 стр.
ВАНЯ КОЛЕВА – ЗА КНИГАТА „БОЛЕН ДОЙЧИН
В СРЪБСКИЯ И БЪЛГАРСКИЯ ФОЛКЛОР“ – 5 стр.
ПОЕЗИЯ – 6 и 7 стр.
ПОЕТИЧНИ МЕРИДИАНИ – 9 стр.

КУЛТУРЕН КАЛЕЙДОСКОП

СДРУЖЕНИЕТО НА ПИСАТЕЛИТЕ ВЪВ ВАРНА ЗАПОЧНА ЕСЕННО-ЗИМНИЯ СИ ТВОРЧЕСКИ СЕЗОН

В края на лятото писателката Веселина Цанкова даде своеобразен старт на новия творчески сезон, като представи своята пиеса „Капсулата“ във вариант на радиопиеса. Премиерата бе в Концертното студио на Радио Варна на 29 август с режисьор Бойко Богданов и с участието на актьорите Михаил Мутафов и Валентин Митев.

Сдружението на писателите във Варна започна официално есенно-зимния си творчески сезон с три прояви през септември.

На 17-и в гр. Бяла, Варненска област, се състоя второто издание на Литературен форум „Атанас Липчев“. В него взеха участие творци от сдружението на писателите във Варна и Добрич с Пътуващия театър на поезията, който през тази година имаше още две представления – във Варна и във Вълчи дол, по повод 20-годишнината на Сдружението на писателите във Варна. Лауреатите на конкурса четяха стихотворения заедно с творците от Пътуващия театър на поезията в памет на писателя Атанас Липчев.

На 21 септември вечерта в Концертното студио на Радио Варна бе премиерата на пиесата на Илиан Троянски „Относно Петра или как си представяме изчезването на динозаврите“ в рамките на поредицата „Чуваш ли театъра?“. Режисьор е Стоян Радев, с участието на актьорите Веселина Михалкова и Владислав Виолинов.

В първия лиричен пътек за есенно-зимния сезон – 30 септември, творците от сдружението отбелязаха Деня на поезията – 1 октомври. Стихове в Дома на писателя четяха всички присъстващи поети от сдружението, изяха се и някои от гостите.

Състояха се още две поетични вечери: на 7 октомври пак там – вечер с поезията на Юлия Колова, а на 14 октомври, присъстващите се срещнаха с поезията на Ели Георгиева. Вратите на Дома на писателя са широко отворени за почитателите на литературата при всички творчески прояви.

От 1 октомври към Сдружението на писателите започна работа Детска литературна школа с деца, които са вече утвърдени млади творци от завършилата през лятото Детска школа „Роса“. Същевременно Сдружението на писателите във Варна обявява конкурс, в който могат да вземат участие деца от всички училища във Варна. Жури ще определи още 30 млади творци, които ще се обучават безплатно в Детската литературна школа. До 31 октомври участниците в конкурса

могат да изпратят до две свои произведения – есе, разказ или стихотворение по пощата или на място в Сдружението на писателите на адрес: 9000 гр. Варна, ул. „Крали Марко“ №11, като за талантливите възрастова граница няма. Творбите могат да се изпратят и по интернет на имейли: marianjelev@abv.bg или maritsa68@abv.bg

***

Този път известието за първо поетично послание дойде от ДТ „Ст. Бъчваров“ – Варна. Актрисата от театъра Даниела Викторова зарадва своите почитатели, както и колегите си, с лиричната книга „Среднощен блус“. Тя е издадена от издателство „Книгата“ и нейн редактор е поетът Валери Станков. „Среднощен блус“ представя дълбоко промислени стихотворения, зад които стои сериозно поетическо можене – каза при представянето на стихосбирката журналистката Виолета Тончева.

Вълнуващ беше жестът на колежки на Даниела Викторова. Девет актриси от театъра под режисурата на Стоян Радев направиха вълнуващ прочит на книгата при нейната премиера в Концертното студио на Радио Варна.

***

Приключи конкурсът за детска пиеса, обявен по повод 90-годишнината на ДТ „Ст. Бъчваров“ – Варна. Интересът към състезанието бе голям. Четирсет и един автори участваха в състезанието. Въпреки наличието на много добри според журито текстове, то не се затрудни в определянето на своя фаворит. Валентин Митев, Владислав Виолинов, Гергана Плетньова и Стоян Радев, при завидно единодушие, определиха своя фаворит. Това е заглавието „Сън“ на младата авторка Магдалена Борисова. То е привлякло вниманието на оценителите с оригиналния и добре разказана история, силно въображение и запомнящи се образи.

Магдалена Борисова е юрист от Велико Търново. Пише хайку и разкази, много от които отличавани с национални и международни награди. „Сън“ не е първият и драматургичен опит. Тя е автор и на няколко текста за куклен театър.

***

Една дългоочаквана книга се появи на пазара. Тя ще разбуни духовете и ще привлече вниманието на културната ни общественост върху себе си, защото нейният създател, поетът Любомир Левчев, е участвал активно в литературната история на страната ни през изминалите десетилетия и сам е творил страници от тази история. „Панихида за мъртвото време“ е нарекъл своя автобиографичен роман поетът и в над 600 страници, както трябва да се очаква, Левчев невероятно увлекателно е описал епизоди от своя живот.

След предишната автобиографична книга „Ти си следващият“ всички очаквахме нейното продължение. И то вече е факт. За-

познати с текста на „Панихида за мъртвото време“ казват, че това не е просто една мемоарна книга на една голяма личност, а личната изповед на един голям творец с ярка дири в литературния ни живот.

***

Нобеловата награда за литература за 2011 г. остана в родината на нейния създател Нобел – Швеция. Тя бе присъдена на 80-годишния поет Томас Транстрьомер. „Със своите наситени, ясни образи той ни дава свеж поглед към реалността“ – мотивири своя избор Шведската академия. Престижният приз се равнява на 10 милиона крони или 1,45 милиона долара.

Томас Транстрьомер е всепризнат за най-велика шведски поет на ХХ век. Освен поет, той е преводач, лекар психолог и професионален пианист. Творбите му са преведени на 31 езика. След тежък инсульт през 1990 г. Транстрьомер изгубва говора си, но това не му пречи да води пълнокръвен творчески живот.

***

Връчена бе наградата „Роман на годината“, присъждана от Националния дарителски фонд „13 века България“. Тази година неин носител стана нашият талантлив и способен колега от Добрич, писателят Галин Никифоров. Редакцията на в. „КИЛ“ се ласкае от факта, че Галин Никифоров е неин автор, честити му от сърце наградата и му пожелава още по-големи успехи и творчески постижения в писаното слово.

КИЛ

ТУРНЕ НА ДЪРЖАВНА ОПЕРА ВАРНА В БЕНЕЛЮКС ЛОБИРА ЗА КАНИДАТУРАТА НА ВАРНА ЗА ЕВРОПЕЙСКА КУЛТУРНА СТОЛИЦА ПРЕЗ 2019 Г.

След премиерните спектакли на „Кармина Бурана“ и „Катули Кармина“ от Карл Орф на 28 септември във Варна, екипът на българо-холандската продукция с режисьор Мариане Бергльоф, хореограф Мартин Зомерлате, сценограф Андрей фон Шлипе, диригент Найден Тодоров, бе на турне в страните от Бенелюкс. От 1 до 16 октомври в различни градове на Холандия и Белгия, сред тях Хага и Ротердам, бяха показани 13 спектакъла на варненската постановка. В турнето участват български и чуждестранни солисти, 100 хористи и балетисти от Държавна опера Варна, както и младежи от Детско-юношеската опера при Общински детски комплекс Варна. На плакатите и всички пиар и рекламни материали за гастролите е отбелязано, че Варна е кандидат за европейска културна столица през 2019 г. Това е част от професионалния лобизъм, с който Театрално-музикален продуцентски център Варна подкрепя кандидатурата на нашия град за престижния статут на културна столица на Европа.

ТЕАТРАЛНА ФОРМАЦИЯ „ФЕНИКС“ СЕ ПРЕДСТАВИ ПРЕД МАДЛЕН АЛГАФАРИ

Театрална формация „Феникс“ за деца в неравностойно положение на известния актьор, поет и

певец Свилен Стоянов представи на 29 септември на сцената на Младежкия дом своя спектакъл „Рожден ден“. Спектакълът въвежда зрителя в атмосферата на един рожден ден с неговата равностойност и философски притчи за това как подреждаме, осмисляме и изживяваме земните си дни. Специално за това представление от София пристигна Мадлен Алгафари, върху чиято книга „Приказки за пораснали деца“ е изградена постановката. Психоложката бе впечатлена от постиженията на младите актьори и прочувствено поздрави Свилен Стоянов за благородната кауза, на която е посветил усилията си за приобщаване към света на изкуството на деца в неравностойно положение.

ВИОЛЕТА ТОНЧЕВА

АРЕТА ЦЕНТЪР СЕ ВЪЗБРАЖДА ПОГЛЕДНИ В МЕН

Първа самостоятелна изложба живопис на Златица Богданова

2 - 22 октомври 2011 г. - Арета център

След едногодишна пауза, на 2 октомври възроденият Арета Център отново отвори вратите си за стари и нови приятели. На ул. „Братя Шкорпил“ 21 А, в една от най-красивите стари къщи на Варна, с уютен вътрешен двор и жив фонтан, освен традиционната галерийна дейност и представянето на млади български таланти, се релазират програми за личностно развитие, екологично съзнание и природосъобразен живот. Новото е участието и гостуването на специалисти по детска психология, коучинг, интегрална психология и проектна дейност за приобщаване на младите хора към европейските стандарти за социални компетенции, межкултурно общуване и изразяване чрез изкуството.

Първата проява на центъра е изложба живопис, под наслов „Погледни в мен“, на младата Златица Богданова. Тя представя 25 платна, за които е почерпила вдъхновение от лични преживявания. Към нейната първа самостоятелна изложба, плод на постоянство, целеустременост и надежда. Арета Център се присъединява с много оптимизъм и вяра в младите хора на България.

РОСИЦА ДОЧЕВА

ПОЕТИ ПОСАДИХА СМЪРЧОВЕ В МОНТАНА

Отново приближава есента – време за садене на дървета. Припомняме една инициатива от предишната есен с надеждата, че и варненци скоро ще бъдат дома-

кни на подобно събитие.

Преди време, в навечерието на Деня на народните будители, Монтана стана домакин на поредната проява от Националната инициатива „Поети благодарят на земята“. Автори от различни градове се събраха в центъра на Северозапада и създадоха горичка от млади смърчове в парка „Калето“, в знак на загриженост за опазване на околната среда и в знак на протест срещу консуматорското ежедневие на съвременния човек. За помощници в залесяването бяха поканени деца от Дом за деца лишени от родителски грижи „Люба Тенева“ – Берковица. Поети и писатели от цялата страна изпратиха книги, пари и подаръци. От продажбата на книгите и от дарителската акция бяха събрани 427 лв., с които бяха закупени материали за артателите в дома. Хората на думите подариха на децата много книги, както свои авторски, така и знакови книги от световната класика и получиха изработени ръчно от децата украшения. Инициативата е под патронажа на Сайта за нова българска художествена литература Хулите и се осъществи с изключителната подкрепа на община Монтана. Тук е мястото да изразим благодарността си за компетентната, навременна и изключително професионална подкрепа на общинската администрация в Монтана, която е пример за партньорство в подобен род инициативи. Благодарим и на Горско стопанство – Чипровци, откъдето безвъзмездно бяха предоставени фиданките.

ЕЛИ ЛОЗАНОВА

А ЗАЩО НЕ И ВЪВ ВАРНА ДА СЕ СЛУЧИ ПОДОБНО СЪБИТИЕ? КАКВА ПО-ДОБРА РЕКЛАМА ЗА ПРОГРАМАТА, ПОСВЕТЕНА НА „ВАРНА – ЕВРОПЕЙСКА СТОЛИЦА НА КУЛТУРАТА 2019“ ОТ ТОВА, ДА ОСТАНЕ НЕЩО ТРАЙНО, КОЕТО ПРЕЗ ГОДИНИТЕ ДА НАПОМНЯ ЗА ЕНТУСИАЗМА ДА СЕ ДОКАЖЕМ КАТО НЕЩО ЗНАЧИМО ПРЕД СВЕТА? ОСТАВА САМО ОБЩИНА ВАРНА ДА ОПРЕДЕЛИ МЯСТО ЗА ВАРНЕНСКИТЕ ПИСАТЕЛИ (И ВЪОБЩЕ – ТВОРЦИ НА ВАРНЕНСКАТА КУЛТУРАТА), КЪДЕТО ДА БЪДЕ ЗАСАДЕНА БЪДЕЩАТА ГОРИЧКА НА „ВАРНА – ЕВРОПЕЙСКА СТОЛИЦА НА КУЛТУРАТА 2019“.

КИЛ

ТАТИНА МЛАДЕНОВА КИНОФЕСТИВАЛЪТ „ЗЛАТНА РОЗА” СПЕЧЕЛИ ЗРИТЕЛИ С НОВИ БЪЛГАРСКИ ЛЕНТИ

Още първите дни от 30-ото издание на фестивала на българския филм „Златна роза”, който се проведе във Фестивалния и конгресен център от 7 до 13 октомври, показаха повишен интерес на зрителите към форума. При откриването на festa бяха продадени над 2000 билета. С интерес се посрещна и съпътстващата ретроспективна панорама „50 години „Златна роза”.

Българският кинофест навърши половин век и отбеляза определено развитие. Много млади, талантливи лица, нови теми, стремеж към широки хоризонти е кратката характеристика на кинопразника.

На фестивала дебютите преобладаваха. Този факт показва, че у нас има кино и то се развива. Председателят на журито проф. Боян Биолчев е на мнение, че многото първи изяви е положително. Възможност човек дебютира с всяко произведение в областта на художественото съзидание. Абонамент за успех няма. Първият успех не е индигенция за всичко останало, каза Биолчев. Общото впечатление обаче бе, че аплодираните дебюти от предишни фестивали не са последвани от продукции със същата сила и внушение. Като цяло в представените 12 игрални и 18 късометражни филма на фестивала, създадени преди 50 години, литературата все по-малко присъства, измества я синдромът на експеримента. Радостното е, че за кратък период са създадени толкова нови продукции, допълни оценката си за форума Биолчев.

Но разговорите, подети от минали кино срещи, сега се повториха. За пореден път се поставиха въпроси, свързани с литературната основа на кинотворбите. Тя като че ли все повече липсва, все повече младите автори се нагърбват със задачи в различни аспекти при правенето на филма. И това не винаги води до желания резултат – признание както от българската публика, така и в чужбина.

Много от кинотворците поставиха въпроса и за качеството на техниката във ФКЦ. Добро кино иска и съответните условия. Но това е шрих в преодолени вече предизвикателства, нищо, че „Аве”, например, а и други ленти изгубиха от ниското качество на звук и образ.

И още – актьорската дикция, диалозите, на моменти преиграването, театралниченето остават препятствия за бегачите към европейско кино.

И въпреки това. На последната дискусия кинодейците се съгласиха, че развитието на българското кино обнадеждава. Представянето на шест продукции, финансирани от държавата, 5 от Националния филмов център и една със самостоятелно осигуряване на бюджета също е положително. А произведения като „Love.net”, с три награди и над 210000 зрители показва, че българите могат да правят филми на ниво.

Фестивалът не се затвори само в кинозалите. С интерес се посрещна откриването на мащабна експозиция на плакати на български филми от различни жанрове, които изпъгнаха Градската художествена галерия. Друга интересна съпътстваща проява в програмата на festa бе представянето на книгата „Въртележки на абсурда”. Премиерата на произведението на д-р Генчева Димитрова бе специално замислена да се състои на „Златната роза”. Пълното заглавие на книгата е „Въртележки на абсурда. Руското игрално кино (1991-2011)”. Изследването е посветено на случващото се през последните 20 години в тази могъща киноиндустрия. Журито, в което работи проф. Боян Биолчев, председател и

Сцена от филм „Аве” – съвместна продукция на „Camera” и „KB films”, направен с подкрепата на Националния филмов център и БНТ. Режисьор е Константин Божанов, сценаристи са Константин Божанов и Арнолд Баркър, оператори са Ненад Борович и Радослав Гочев.

Бойко Станкушев, Ваня Цветкова, Светла Ганева и Стефан Командарев определи наградите:

Полямата награда „Златна роза” за най-добър пълнометражен филм получи филмът „No.1” на режисьора Атанас Христовков. Още една голяма награда бе дадена т.г. в категорията късометражен филм. Тя е за лентата „Демони” на режисьора Александър Евтимов.

Присъдена бе и „Специална награда на град Варна”. Тя е за филма „Кецове” с режисьори Иван Владимиров и Валери Йорданов.

Индивидуалните награди са за „Най-добър режисьор” – на Константин Божанов за филма „Аве”, за „Най-добър сценарий” – на Нели Димитрова, Матей Константинов и Илиян Джебелеков за филма „Love.net”.

Награда за операторско майсторство спечели Юлиан Атанасов за филма „Островът”. Отличените артисти като най-добри на кинофеста са Лилия Марвила за ролята ѝ във филма „Love.net” и Филип Аврамов за ролите му във филмите „No. 1” и „Кецове”.

Връчена бе и награда за дебютно представяне. Та е на филма „Love.net” в лицето на режисьора Илиян Джебелеков. Журито присъди и Дипломи за индивидуални постижения на Димитър Коцев – Шошо за филма „Шопинг” и на Нешка Караджинска за филма „Заложна къща”.

Проф. Боян Биолчев определи работата на журито като спокойна, с консенсус са определени отличията. Според него у нас има школа за екранно поведение. Виждам абсолютно променен облик на актьорско присъствие у българското кино, каза той.

ТМЩ ВАРНА - ДЪРЖАВНА ОПЕРА ОБЯВЯВА НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА ОРКЕСТРАНТИ

Театрално-музикален продуцентски център Варна - Държавна опера обявява конкурси за оркестранти: цигулари, виолисти, водач виоли, концертмайстор виолончелист, контрабасисти, флейтисти, обоисти, кларинетисти, корнисти, тромпетисти, тромбонисти и перкусионисти.

Конкурсът ще се състои на 12 ноември от 10.00 ч. в сградата на операта, бул. „Независимост” 1. Документи за участие - молба и автобиография се предават лично в секретариата, стая 111 или се изпращат на email: orega@oregavarna.bg, както и по пощата до: ТМЩ Варна - Държавна опера, Варна 9 000, бул. „Независимост” 1, за Конкурс за оркестранти.

Подробности
на тел. 052 - 66 50 12

ФЕСТИВАЛНА ВАРНА

КУКЛЕНИЯТ ФЕСТИВАЛ „ЗЛАТНИЯТ ДЕЛФИН” ОТБРОИ 15-ОТО СИ ИЗДАНИЕ

XV-ото издание на международния куклен фестивал „Златният делфин” събра творци на кукленото изкуство от Япония през Европа до САЩ, почитатели на театъра и бъдещите артисти, които очакват възможности за реално осъществяване на истински професионални сцени.

От 1 до 6 октомври по традиция залата на Държавния куклен театър, неизменен домакин, се пълнеше с ценители на синтетичното изкуство. И преди да споменем участниците, наградите, срещите, не може да пропуснем, че т.г. форумът остана далеч от публиката си. Деца, зрители, които обичат това изкуство, не успяха да се докоснат до майсторството на чуждоземните кукловоди. Нямаше продажба на билети. Така фестивалът остана малко или много факт за пряко ангажираните с кукления театър.

Залата на Държавния куклен театър, както обикновено при откриването на този форум, единствен и първи по рода си в България, водещ по артистизъм и качество в света, бе препълнена. Над 300 участници и гости от 8 страни в три континента показаха върховете на кукленото изкуство. Но доколкото се осъществиха срещи между творците, доколкото имаше показва иновации, доколкото имаше предизвикателства, всичко остана

привлечени още от първите издания. Това са приятели на Държавния куклен театър и на фестивала, основан от най-дългогодишния директор на една от най-сериозните културни институции у нас, издигната от него като такава - Йордан Тодоров.

Тук бяха творци от Япония, от Сърбия, от Холандия, от Германия, от Полша, от Русия, от Грузия, от САЩ, от Испания. Плюс за организаторите бе, че фестивалът се обогати от артисти, режисьори, театроведи, дошли дори на собствена издръжка, за да се докоснат до традициите на празника.

В началото на festa зам.-министърът на културата Митко Тодоров подчерта високото му качество и изрази възлението си, че журито ще се затрудни при определянето на победителите. Това едва ли се случи, но във всички случаи кукленият празник започна с една безспорна победа.

Студенти от НАТФИЗ, възпитаници на проф. Жени Пашова в нейна постановка, осъществена заедно с доц. Петър Пашов показаха блестящ спектакъл, който вдигна нивото на „Златният делфин”, а и изискванията към следващите постановки.

Спектакълът „Танго”, съставен от 8 миниатюри, създадени по принципите на театъра на сенките изцяло обзе вниманието, чувствата на публиката. Дълбоко като замисъл, експресивно като изява, впечатляващо като идеи, хрумвания, постановъчни решения, режисьорски прочит и иновации, представлението разкри, че куклен театър се прави с висока степен на интелигентност.

Това бе потвърдено безспорно с повечето спектакли, показани в двата радела – за деца и за възрастни. Интересът на наши и на чужди трупи откровено е насочен към възрастната публика. Варненският куклен театър с утвърдения си опит в тази насока защити майсторството си с наградите. Интересно бе да се види първата

копродукция на театрите в Стара Загора, Пловдив и Бургас – „Едип. Празникът на ослепяването”, режисура и постановка Руслан Кудашов. Трудно е в кратък обзор човек да се спре върху показаните 21 спектакъла. Повечето разкриха, че куклите и театърът са живи и търсещи. А това означава, че подобни форуми са полезни.

Сцена от спектакъла на Варненския куклен театър „Взгледите на един пън”, осъществен от Теоди Москов.

Но за това е необходимо още. Хубаво би било и децата на кукления празник и то международен да имат достъп до театъра, до срещи с актьорите, с режисьорите. Да не споменаваме колко езикови училища, колко езикови градини, школи има в столицата на кукления театър Варна.

Лятната сцена на Кукления театър е нещо чудесно. И там се появиха прекрасни спектакли – Тоон Маас, Холандия, Фалкошоу, Полша показаха как без претенции, но с изключителен артистизъм и кукловодски умения се прави изкуство от класа.

Препоръки, похвали, спомени, какво ли не остава от един фестивал. Важното е, че той се случи, че домакините се показаха на ниво и че предстои следващ, дано в по-добри времена.

Наградите

В категорията „Спектакли за деца” голямата награда за цялостен спектакъл „Златният делфин” беше присъдена на спектакъла на Столичен куклен театър - София за „История за чайка и банда котараци”, режисьор Катя Петрова, сценография проф. Майя Петрова.

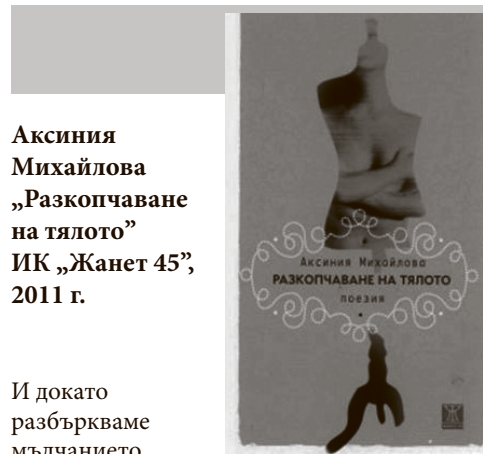
Голямата награда за цялостен спектакъл в категорията за възрастни „Златният делфин” е за „Взгледите на един пън” на Държавен куклен театър – Варна, режисьор Теоди Москов, сценограф Свила Величкова.

Театър Тоон Маас - „Via, Via” с режисьор и драматург Маас.

между куклениците и артистите се радваха на аплодисментите най-вече на колеги. Защото фестивалът сега, както през последните няколко издания, не можа да достигне предишните мащаби като сцени, срещи, пресконференции, досег с най-малките зрители. Кризата си оказва влияние. Това в никакъв случай не бива да се подценява.

И въпреки икономическите пранги, празникът бе почетен от верните си задгранични почитатели,

Аксиния Михайлова
„Разкопчаване на тялото”
ИК „Жанет 45”,
2011 г.

И докато разбъркваме мълчанието на дъното на пластмасовите чашки с кафе, цветовете на петуниите порастват колкото селски камбани и заехтяват протяжно над покривите, два пъти за мама, три пъти за тате, царевичата избуява до небето, а там една уморена лодка се мъчи да разкъса синджира от облаци.

КНИГОПИС

Павлина Петкова
„Кръговрат на чувствата”
Изд. „Астарта”, Пловдив, 2011 г.

Пустинен пясък, завихрен от примехулен вятър, завъртял дните ни върху рулетка, отнел мъдростта на погледа, прострял спомените да се сушат между деня нощта.

Нели Господинова. „Глътка живот”.
Изд. „Буквите”, С. 2010 г.

Тази стомна е стара и пълна с отминали дни. И тежи във ръцете ми. Носих я много години. В тази стомна понякога всъщност водата горчи – там сълзите разяждат с годините някак си глината.

**ПРОФ. Д-Р
СЛАВЧО ИВАНОВ**

Преди пет години ни напусна проф. Славчо Иванов, преподавател по Нова и Най-нова българска литература. Доктор от 1980 г. и доцент от 1986 г.

Че Алеко пътува във времето, че романът му „Бай Ганьо“ (Св. Игов) се фолклоризира, че той неизменно издирва жанрово-стилови форми на присъствие във времето „тук“ и „сега“, е безспорно. Талантливият Алеков текст продължава да чертае нови и нови *смислови хоризонти*, исторически обусловени от нашето неспокойно българско време. Затова и след края на Първата световна война диалогът Алеко - Времето като бъдещност също насочва към едно съдбовно повтарящо се, наше си питане: „А сега накъд е!“.

Такъв въпрос поставя един текст от непопулярния добруджански публицист Яни Калиакренски – онасловен: „Смехът на Добруджа“. Произведението не притежава Алековите художествени достойнства, това е повече от категорично. Но „Смехът на Добруджа“ е важен текст, тъй като с тревожния патос на Алеко неизвестният Калиакренски също пита и пита: каква е бъдещността на българина, все такава неизвестна ли ще е неговата съдба на земята. Приютяването в прегръдката на Алеко обаче не утешава, а умножава въпросите на добруджанеца във времето. Ясно, с трезвия реализъм на публицист (на места обаче и с психологизъм!) каваренецът гледа към своята Добруджа *само* като на България. И с будно гражданско чувство. Героят на добруджанския разказвач се стреми да отстоява своето човешко и национално достойнство – чрез частно-регионалното, и чрез една човешка драма на неразбран самотник в лицето на Ганьо Добруджански неговият създател навлиза в типични социалноикономически процеси у нас след края на Първата световна война. Те трудно се осмислят – най-малко в *крачка*, нито веднаж завинаги. Затова този добруджански разказвач дори в края на своето повествование упорито пита, пита себе си за Пътя: н а к ъ д е да се върви, к а к да се живее така – без родина. Той сега, повече от всякога, е *обърканият*, учуденият. Заради поругаването на родната си земя човек, смъртоносно ранен от връхлетялото Добруджа сирачество. Затова всъщност се настоява: рецепиентът също да търси отговора днес, като него самия, неотменно и *сега*. Защото вече се върви **по пътя без посока**, защото сърцето на добруджанеца днес е болно, защото вече се задържа повече от всякога страхът и отчаянието (задали се на пътя още от времето на стария Герак). Защото и в Добруджа сега идва отчуждаването, отродяването, дехуманизацията.

Добруджанецът на Калиакренски в „Букурещ“ е „чужд и

Автор е на книгите: „Критици от миналото“ (1986), „Хубаво е, където ни няма“ (1991), „Пътница за оцеляване“ (1991), „Поезията между две епохи. 1878-1900“ (1994), „За поезията в нова България“ (1999), „Столетие. Литературна антология. 1900-2000“

далечен“ спрямо европейската румънска столица и нейните чудесии така, както е хладен спрямо чуждото Алеко в „До Чикаго и назад“ – оскърбени заради невежеството спрямо *своята* България. Добруджанецът на разказвача сега обаче е в онази пълна *безпътница*, непозната за Алековия пътешественик в Америка и Европа. В Букурещ Добруджански тръгва „напосоки... и заплаква“, после също продължава да рони сълзи. Той се доверява за всичко до Алековия Ганьо, без да се идентифицира с негативите му. Нарича се Добруджански. И пътува като Алеко, за да работи: да види, провери и легитимира самия себе си днес. В европейски град Алековият Ганьо никога не стига до човешката безтегловност, той дори не би помислил *да заплаче*. За нищо не-свое сълза той не отронва. Защото просто знае накъде върви и какво търси – разбира ги „*тия работи*“: „со пари можеш купити самог президента“. А в града на Калиакренски парите

ДОБРУДЖАНЕЦЪТ В СКУТА НА АЛЕКО

хвърчат нахалост. За келепирец и дума не става. И оттук диалогът с Алеко зацикля, разликите между ганьовците стават комай невероятни. Смехът, явно с пародираща цел маркиран в заглавието, почти изчезва – още от първата страница на произведението. Над кого, над какво, и дали някога истински се смее героят на Калиакренски в „Смях на Добруджа“. Не е ли самото заглавие пародираща палиноидност, след като дори в края на разказа „резултатът“ продължава да е един и непроменен: *безредието*. Излиза, че българският смях може би е специфичен и добруджанецът роб ще е твърде различен от ухилените под мустак Нане и Вуте на Елин Пелин или от „неинформирания“ клюкарка на Чудомир, Смехът на добруджанеца, ако е сдържано-дискретен, в случая е липсващ. Особено днес. Защото болният роб в Добруджа изстрада своето време *като българин*. Ето че Алековият смях става невъзможен едва ли само защото липсва *талантът* на Щастливеца. Друга е епохата, ново и не-българско е местодействието, цялото времепространство е различно. Не е ли тук смехът на самия герой, който като Герака на Елин Пелин сам подготвя своята участ на забравен и никому ненужен (макар събирал „и парици, и земя“). Или тук прозира насмешката над тези, отгътък, които допускат, че е възможно някога българското, родното добруджанско, да изчезне?...

Приликите между Ганьо Балкански и Добруджански не стават характерни, освен по отношение

(2001), „...От век до век. Поезията през очите на две столетия“ (2001). Основните му научноизследователски интереси са в областта на творческото наследство на някои по-малко изследвани автори, литературни критики и естетически движе-

виждането за експроприращата (отчуждаващата) Европа. И всъщност разговорът между текстовете *само търси балансите, без да хармонизира*. Още след първите страници на близости разбираме, че реализиран *принципиален* контакт между двамата едноименници, освен по някои внушения за отнемания „европеизъм“ няма. Тук е само *разговорността* за лишения от земя, от родовост и бъдност. В разказа-фейлетон „Букурещ“ желанието за добруджанския разказвач диалози с Алековия герой са открити в началото и те представят водещата концепция на Калиакренски за *бездомността*. В началото на фейлетона се вижда, че Ганьо Добруджански не е „проблематичният българин“ на Герхард Геземан. Че в никакъв случай той (като своя предшественик в образа на бай Ганьо) „не е обратният полюс на Европа“. Че неговата виталност през 30-те години има нови, *нравствено-политически измерения* – изразени във въпро-

ния от края на деветнадесети и началото на двадесети век, като разглежда и отгласа им в новите времена. Една немалка част от творчеството на Сл. Иванов представлява рецензии и статии, свързани с традициите и новаторските търсения на

кому се всички кланят, боят и
свеици палят...

От Вазово и Алеково време насам проблемите на европеизиращото чуждо са изглеждали не обнадеждаващи, а тревожни. Зареденото с болезнена тревога анафорично „че“ на Вазов сега все *още* продължава да свързва с Голямото време. С такова предущещане е заредена и препратката на Алековия герой при нашия добруджанец. Там „европейското“ букурещко градско дори отнема, *харчи*. За да стане „Златна Добруджа“ мит. Това е показано в началото на този фейлетонен разказ, направил забранено второто издание на „Смехът в Добруджа“. Там гневно-сатиричният изблик на Вазов от „Векът“ срещу Европа влиза в типологичен диалог с патоса на Калиакренски в „Букурещ“: „Европа, Европа, а?“.

Добруджански *мечтае*, той все иска *да види* новата Европа – Букурещ, да я изживее/ изстрада. Алековият Ганьо пътува,

Худ. Васил Василев - Проповед от кораба

си екзистенциални – за идентичността, които търсят решения във всяко време. Проблемите не стихват с годините, Европа на Вазов продължава да е и лъжовна, и да не генерира нещото добро за добруджанеца. Това градско-европейско харчи и погубва, то не възражда духовност, не е съзидаване: то е *наша болна мисъл* по глобалните проблеми на града, на европеизиращото чуждо, видени само като негации в 1876 г. от Вазов във „Векът“:

Да, зех да мисля вече, че принципи
човешки
глупешки,
е правда, братство обич едни са
басни тук,
че думата свобода е само празен
звук,
че милостта е глупост, че господ
е металът,

писателите от добруджанския край. Професор Иванов беше постоянен сътрудник на в-к КИЛ. Да се докоснем до оригиналното му слово чрез откъс от последната му книга „Пътуващи диалози“.

ВАНЯ ПЕНЧЕВА

ков разказвачески стилови похват репликата също се повтаря с различни стилистични функции. „Да видим“ в началото поражда само смислови внушения, свързани с първична инстинктивна реакция – да се срещнем и видим непознатото. При пристигането на гарата едно ново: „Да видим!“ вече заявява разгръщане на низходяща градация, която подир удивление, възхищение и изненада, набира посока *към ужаса* – особено след ресторанта. Идва накрая дори унието – в границите на пълното отчаяние, когато добруджанецът се ограда, възжда се в самия себе си:

„Като някое укротено животно... отчаяно си бяхтеше главата над виденото: „Букурещ, Букурещ, а? Букурещ...“.

Алековият герой не допуска да си плати сметката в ресторанта, камо ли някой някога да го излъже А портфейлът на добруджанеца Ганьо олеква „със сто франка! Седем наполеона за един ден!“ Едно профундно възклицание: „Букрещ, Букурещ...“ се долавя като ехо на Алекова реплика от „До Чикаго и назад“. Или отново долавяме плача *възрожденца* при двамата разказвачи – заради изконното добро, заради новия, не/европейски морал *сега* и *тук*, който е на път да размества, без да възражда. Букурещ, както Америка при А. Константинов в пътеписа му за Америка, също е олицетворение на отчуждаваща, *експроприращи* „другост“. Такава не/европейска цивилизация за добруджанеца вече става страшна, защото „Европата“ съдържа и опакоето, на което Алековият българин се противопоставя с фразата си „чифути с чифути“. Героят на Калиакренски и противоречи, като гледа нещата тук и днес – ретроспективно обръщайки поглед към възрожденското минало: български училища, от него градени, съхранена битова култура, наш морал...

Този не-бай Ганьо на Калиакренски отпраща при отколе различни плодоносни пластове – на честта и достойнството. Те са нещата, пазили голямото, стойността, непреходното в българския характер.

Алековите страници в текста на Калиакренски продължават да обсъждат съдбата човешка на добруджанеца, неотделим от родната майка земя и от гайдата-игрива и тъжна. От здравеца и зюмбюла, по-резервиран спрямо европейските парфюмни аромати, близък до България, която ще я бъде, ако европеизирайки се, не спира да следва своите си пътеки. Затова в скута на Алековия герой нашият добруджанец разбира със сърцето си, че европеизацията е с двойка, Янусова природа...

ВАНЯ КОЛЕВА

КНИГА ЗА МОТИВА „БОЛЕН ДОЙЧИН“ В СРЪБСКИЯ И В БЪЛГАРСКИЯ ФОЛКЛОР

Монографията „**Болен Дойчин в сръбския и в българския фолклор**“ (В. Търново, „Фабер“, 2011) на проф. д-р Миливое Р. Йованович и доц. д-р Тодор Моллов е първа книга по проект на Международния българистичен център на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ „Компаративно изследване на фолклора на славянските народи“.

Книгата съдържа две монографични части, написани на сръбски и български език, като в края и са дадени резюмета на другия за съответната част език. Приложени са песенни образци, представящи най-типичните варианти на мотива „Болен Дойчин“ съответно в Сърбия и в България. Всеки от авторите – **проф. д-р Миливое Р. Йованович** от Университета в град Ниш (Сърбия) и **доц. д-р Тодор Моллов** от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, характеризира по-общо особеностите на епоса като дял от фолклорното наследство, след което, изследвайки мотива „Болен Дойчин“, обглежда, анализира, систематизира и обобщава наблюденията си. Така се постига синхронност, успоредяване, благодарение на което се изясняват близостта и различията, типологията и спецификите не само в по-глобален аспект, но и конкретно за мотива. В края на всяка от монографичните части е предложена библиографска справка. Проф. д-р Миливое Р. Йованович посочва 23 заглавия, обхващащи сравнително дълъг времеви диапазон – от 1815 г., когато излизат сборниците на Вук Караджич, до изследването на Бошко Сувайджич „Юнаци и маске“ (Белград) от 2005 г. Доц. д-р Тодор Моллов прилага внушителна библиография, включваща 247 единици: архивни извори, сборници с образци на народното творчество, статии, студии и монографии върху засегнатите в процеса на изследването проблеми.

Проф. д-р Миливое Р. Йованович пише, че представата за стойността на сръбския епос е свързана с неговата *етична* основа; че сръбският народ живее преди всичко в своята етична сфера, т.е. той няма истинска родина, ако няма духовна такава. Авторът посочва, че сръбската народна епическа песен е *борба срещу забвението*, най-вече срещу забравата, провокирана от народните нещастия, внесли смут в историческата памет. И въпреки че епическата памет и епическата песен не са тясно свързани със сръбската история, песента е изграждала и съхранявала представата на народа за неговото минало, според духов-

ните му потребности, желания и очаквани възможности. Затова епическата народна песен създава един *свръхчовешки модел* на героя, у когото са синтезирани положителните характеристики на Земята и Небето. Като парадигма на тази идея в сръбския и балканския епически корпус стои мотивът за Болен Дойчин.

Проф. д-р Миливое Р. Йованович отбелязва, че песента за Болен Дойчин е записана за първи път от Вук Караджич през 1815 г. в Сремски Карловци – информаторът е търговец, емигрирал в Срем. В основата на нейния сюжет стои победата на юнака Дойчин над Черния Арапин. Сблъсъкът има два плана – *физически и морален*, които са отнесени към един и същ човек, а това е нетипично за епоса, в

мистична смърт, т.е. то е етап на изолация в границите на посветителните ритуали, и изпълнява своята епическа функция само когато се активизира на сюжетно равнище. Дойчиновата смърт след победата над Арапина е *отрицание на смъртта*; тя е само завършващ етап в епическата биография на героя.

От своя страна, **доц. д-р Тодор Моллов** извежда съществени теоретико-методологични постановки относно изследването на устния героичен епос. Посочва съвременната концепция, че епосът е *сред най-ранните фолклорни „жанрови“ форми* и се моделира *в тясно взаимодействие с обряда и мита* в ситуации на формиране на етноса и моноетничните държавности. Уточнява, че в най-ранния етап

ното взаимодействие „съжителство“ с останалите дялове на фолклора, чиито носители се самоопределят категорично като християни.

Основавайки се на маркираните в увода бележки, в първа част от изследването – „*Българските варианти на „Болен Дойчин“*“, доц. д-р Тодор Моллов обглежда актуалното състояние на мотива и маркира основните проблеми на интерпретацията. Изследователят проследява *историята на събирането*, като посочва най-важните обзорни и аналитични трудове, посветени на мотива за Болен Дойчин. Обособява географията на разпространение и популярността на мотива, посредством които се проследяват някои демографски промени, траекториите на пъту-

в две версии, условно означени като „Сестра-кукувица“ и „Змеица го люби“. Интерес провокира и песента с условно название „Мома иска Дойчин най-хубав“, която не е била обект на по-ранен научен интерес. Авторът посочва и връзката между песенния мотив „Болен Дойчин и Черен Арапин“ и мотива „Болен лежи Катил Ѓорги“, който има две сюжетни версии – „Болен – булчето му иска да се жени за друг“, и „Лежи в тъмница – разпитват го за спечелено имане“.

Доц. д-р Тодор Моллов разглежда мотива за Болен Дойчин посредством взаимовръзките му с широк корпус от народнопесенни мотиви, които систематизира въз основа на конкретни общи допирни точки и звена, като търси и обосноваката на песенните прояви с календарно-обредната система. Обръща внимание на името на персонажа – Дойчин, което разглежда като мъжки корелат на календарно значимото име на св. Евдокия (чествана на 1 март), снето в народната среда като Дойка (и Елин-Дойка, значимо през езическия период), а редуването Дойчин/Дойчо съотнася с Евдакия, Ендокция, Идакия и дори Първан (‘първи’, което сравнява с 1 март).

В *заключението* авторът обръща внимание на функционалността на лунарния календар у прабългарите и обвързаността на традиционните мартенски ритуали с Новата (млада) Луна. Отбелязва промяната в календарното броене след християнизацията и приемането на Юлианския календар, но и съхранената миторитуална основа на всички сюжети, свързани с идеята за новогодишния преход. Обобщено, „*посланието*“ на песенния мотив за Болен Дойчин, според доц. д-р Тодор Моллов, е „*историческа метафора за смисъла и цената на победата над/в смъртта*“ (с. 186).

Изследването на доц. д-р Тодор Моллов завършва с приложения, информиращи подробно за детайли около хронологията на публикуваните записи, географията на известните записи, инвариантната структура на мотива.

Като цяло, двете изследвания – на проф. д-р Миливое Р. Йованович и на доц. д-р Тодор Моллов, обединени в книгата „Болен Дойчин в сръбския и в българския фолклор“, представят впечатляваща *реконструкция на картината за света* у сръбския и българския етнос, но и на южните славяни в по-широк мащаб. Тя е реконструкция на представите за живота и смъртта в космичен и социален аспект.

Худ. Васил Василев - *Ходене по вода* ващите епически певци и пр. Извежда и откроява инвариантна структура на мотива.

Във втората част – „*Дойчин (Болен Дойчин) като особен „текст“ на българския фолклор*“, доц. д-р Тодор Моллов отбелязва, че песента е „митоепична реплика на един общопопулярен във фолклора митопоетичен съжетно-мотивен блок“. Той интерпретира този блок във връзка с ритуалите около „Мартенската нова година по хода на Луната“ и Тодоровден, но и в контекста на баладата за разговор между мъж и мъртвата му буля (съпруга на неговия брат), т.е. мотива „Булин глас от гроба“. Изследователят се спира и на проблема за „Болен/ранен Дойчин и сестра му“, който е свързан с баладата „Болен/ранен юнак в гората/планината и сестра му“, позната

който моралната победа често е на страната на победения физически. В Дойчиновия героизъм няма противостоящи си позиции; юнакът „възкръсва“ от своята болнична постеля и убива Арапина, посегнал на сръбската чест и родина. След великия личен и национален триумф (победата над Арапина) Дойчиновата смърт е изобразена с характеристиките на катарзиса, защото подвигът е осигурил най-възвишения и траен образ на съществуването в неговото синхронно и диахронно измерение. Това съществуване на Болен Дойчин го поставя във всяка от трите времеви плоскости: *минало, настояще и бъдеще*, и органически го свързва с историческата съдба на жертвата и саможертвата. Дългогодишното боледуване е олицетворение на *фиктивната*

на формиране на героичните епоси те са не толкова пряк „наследник“ на миторитуалния комплекс, колкото специфичен алтернативен „превод“ (прекодировка) на неговите идеи в плана на *етносоциалното* (единството на етноса в рамките на държавно организираното етнично землище) и *етнорелигиозното* (противникът е не само етнично, но и религиозно „чужд“). Отбелязва още, че при работа с фолклорни епически творби, записани през XIX и XX век, неизбежно трябва да се отчита фактът, че те са продукт не само и не толкова на своя *архаичен* („езически“) първообраз, защото най-важните им характеристики произтичат от реалните механизми на създаването на фолклорната култура в интензивния начален *етап на християнизация* и по-сетнеш-

МИХО СТОЙЧЕВ

КЪСМЕТ

Живея в тоя живот, малко спорен –
встрани от общочовешкия хор.
Щастлив, или нещастен моят корен
след раждането ми – все пак бил горд.

И без да съм в крак, за някой отнесен –
не съм бил изненада, като вест.
И не използвал примамката лесна,
приел съм си в наследство – гола чест.

И както всеки, потърсил любви –
илизия за несретен поет,
помислих: късметът ми е заровен
в една от тях – поетичен късмет.

И цял живот на чувствата си верен –
това е същността ми на човек –
все търся, ровя дано го намеря,
но имал ли е несретник, късмет?

НА ГЛУХА ГАРА

Отдавна вече никого не чакам.
Като осъден, макар и без съд.
Как и защо да се качвам във влака
на тоз, без пара останал живот.

Безгрижно дръпнал на дните ми
лоста,
ръждиво скръзна, и горчиво спря...
И аз за никъде не тръгвам, просто,
на една и съща гара стоя.

А кой не желай шумни посрещачи,
или изпращач, да помахаш с длан
и просълзен, от болка да заплаче
тъй както някога... а днес съм сам.

И никой не иска и да ме чуе –
объркан до безсмислие живот...
Та как без пара свирка да надуе
и вдигне стрелочник стрелка за път?

ГОРЧИВ ПЛОД

Не знам дали съм прав, но няма как
да чакам нещо ново да се случи.
Изминат път издига краен знак,
че вече тоя свят ще бъде скучен.

Дали от много лъжи уморен,
но нямам дори и на близък вяра.
Като изгубен в неясния ден,
достигнах своята безпосочна старост.

Сам в своя ад. Но така съм роден –
на себе си само да съм облегат.
Не съм се молил на никой, освен
на Бог. И вярвал единствено в него.

И верен на жилавия си род,
остисквам със зъби – да не бъде тъжен...
Посягам към гнилия плод – живот –
макар горчив, той още ме задържа.

СИМЕОН ИЛИЕВ

ПЪТУВАНЕ

Ах, за къде ли днеска пътувам
сам във живота и сам във нощта.
Спят под земята и вече не чуват
моята майка и моят баща.

Бавно се движа. Гледам нагоре –
облачни бръчки небето браздят.
Кой ме повика? И кой ще отвори
пред мене вратата си. Хората спят.

Сам, неспокоен – родих се без обич.
Раснах, пораснах и станах голям.
Вечно над мене висеше прокоба...
Господ ми беше – закрила и храм.

Днес изоставен напълно, когато
болести бродят навсякъде в мен,
аз на Спасителя моля се свято
от мъките страшни да бъда спасен.

СЪПРОТИВА

Всяка крачка е трудна за мен
и със болка голяма се движа.
Окуця, окуця моят ден
и за близките вече съм грижа.

Съпротива на воля и дух
са предложени днес на атака...
За обидите вече съм глух –
изтървах на достойнството влака.

А сега, а сега накъде
с този смачкан фасон и фасада?
Знам какво е глава да сведеш,
но не знам, колко дълго ще страдам.

СТРЕМЕЖ

Животе мой, нещастен и суров.
Ти вечния заложник на съдбата.
Тук времето единствено пресмята
годините на мъка и любов.

А имаше наистина любов
в годините на буйната ми младост.
И отговарях аз на всеки зов,
макар че от любов сърцето страда.

А днеска те залъгвам със копнеж,
че нещо свято може да се случи.
Животе мой, нима не се научи,
че болката е истински стремеж...

ВАРВАРИ*На Петър Стойков*

Варварите дойдоха на власт
без да срещнат даже съпротива.
Хората, смълчани в този час –
гледаха как слънцето се скрива...

Как се сипе здрачът върху тях
и покорно свеждаха телата.
А срамът пълзеше като грях
по челото ниско на вината.

Хора, хора, днешния ярем,
докога безропотно ще влачим?
По-добре въстанали да мрем,
вместо да очакваме палача.

ДИМИТРИНА ЯКИМОВА

ПРЕВРАТНОСТИ
четириптит**ИЗВОРНА**

В пазвите на девствена гора,
пълноводна, тича през сезони...
Руслото си има правила
в унисон с природните закони.

В бистроту оглеждат се звезди,
птици и надвесени тополи
и открито, дъното блести
в най-естествените си покои.

Весела, лъчиста, ромоли,
радва всичко живо на земята
с песен, от която не боли,
на чудесни блянове богата...

РЕКА

Появил се някой. Стъпка впил
в дъното й – тръпката пролазва...
В миг хармонията нарушил,
липсата след себе си оставя...

Дъжд се лее. Люшка се скръбта
с бурята, която си отива...
Нов глас има лудата вода –
с буйни струи тя скали разбива.

Дълго не престава да бучи,
блъска се, от ярост помъгнява.
Дъното – изровено мълчи,
от нивото се отдалечава...

МОРЕ

Расне ли на дъното глада,
постепенно в бездна се превръща –
във илизия за висота
хората и птиците поглъща.

Сам плувецът може неведнъж
да потъне и да се издигне
в земното равнище, в шир и дълж.
Стъпалата вечни за да стигне,

ще се взре в душевния компас
с нова първа стъпка за начало
и притеглян от небесна власт,
ще се спре пред първото стъпало...

СУША

Сушата си има правила,
както и реката, и морето...
Тук животът е на стъпала –
три между земята и небето:

в първото царица е плътта
и инстинктът сам се разпорежда
с безотказна точност, с простота
тиха, кротка, глуха, безметежна;

второто е царство на страстта,
тяло и душа опиянила –
блян и болка вкупом с гордостта
вихрят се в борба за власт и сила;

в третото отпада яростта
и духът свободен тържествува –
извисен над тяло и душа,
в мъдрото блаженство Той пътува...

КЕРА БОДУРОВА

***

ВЪЗПИРАНА РЕКА в корито старо,
преляла след поройни дъждове!
Във моята душа е накипяло
от чувства и отвъдното зове.

Разпъват ме на кръст и питат, питат –
обичаш, не обичаш, говорй...
Да се смилят над мен поне звездите,
надникнали във моите очи.

***

СЪДБА, какво за мен си отредила?
Очаквам те, за всичко съм готова!
Във мене има още много сила
затуй са крехки земните окови.

Каквото искам, всичко ще получа,
макар да е на дяволска цена.
Едно те моля, остави ми ключа,
че искам да си взема любовта.

***

НОЩЕН МРАК пред мене сенки гони,
падат тихо дюлеви листа.
Ще разкъсам догми и закони
и ще тръгна утре по света

да узная с кървава цена
колко струват срещи и раздяла,
колко струва сам-сама жена
родна пръст във шепите си взела.

МАРИЦА ГЪРДЕВА**ЗАВРЪЩАНЕ**

Завърнах се... Към себе си...
Разбрахме се и се събрахме,
простихме си за лудостта,
кавгите и дребните дразги...

Три дни поживяхме така,
После реших, че искам нещо...
Счупих чаша, блъснах врата
и си взех куфара с вещите.

Тръгнах си и пак съм сама.
На гарата тичам след влака,
гоня призрак, търся мечта
и все пътувам нанякъде.

Само не знам, ако реша
уморена да се завърна,
дали пак ще се прибера,
ще простя и ще се прегърна?!

***

Обичам те, за туй не ме съди,
с годините сърцето ще зарастне...
Душата с времето ще преболи
и твоето момиче ще порастне.
Годините – морета от сълзи –
отиват си, а спомена остава,
че твоето момиче там стои –
очаква те самотно и забравено.
И нищо, че момичето мълчи,
неискан отговор душата дава –
щом побелеят светлите коси,
дошло е просто време за прощаване.

ЖИВКА ВАСИЛЕВА

носител на III награда в конкурса „Паметта на водата”, Бяла, 2011

„Преподавам английски език и литература от дипломирането си във Великотърновския Университет” Св. Св. Кирил и Методий” през 1976 г. Преводът на поезия винаги е бил моя страст - преводите ми от руски на български включват стихове на Вл. Висоцки, Роберт Рождественски, Н. Заболоцки, Л. Петрушевская, В. Шаламов, М. Зоиченко. От английски език в мой превод са публикувани стихове на т. н. “Марсианци” (К.Рейн, Д.Суитмън, К.Рийд), Ш. Хийни, А. Митчел, Е. Морган и Е. Брок. Стихове на съвременни бургаски поети като К. Ангелова, Р. Боянова, З. Петрова и Кръга “Митични птици” са публикувани на английски в мой превод. За собствените си стихове мога да кажа само, че са много млади и може би това кратко стихче обяснява тяхната поява:

На осемнайсет, току-що
влязла в университета,
си мислех:
Какво им остава на тия
дето са над двацет,
освен да лягат и да умират –
толкова са възрастни,
вече са си изживели живота!

На петдесет и осем, вече
излязла в пенсия
си мисля:
Какво им остава на тия,
дето са прехвърлили шейсетте,
освен да живеят –
толкова млади са още,
имат толкова неща да свършат!

Живея в красивия Бургас със съпруга си, двете си дъщери и двамата си внуци-близнаци Кая и Камен, които обожавам! Другото нещо, което обожавам е морето, Черното, без което не мога нито да дишам, нито да живея!”

ДЪЖДЪТ

Заголило пъп, изпотеното пладне
облизва от жажда попукани ниви,
подбелила листи, на път да припадне,
липата сънува дъждовните гриви.

В сгъстения задух прокрадва се капка
и тупва от яд в прахоляка с краче,
след нея се втурват, захвърлили
шапки,
сестрите ѝ – бѝлички в детски ръце.

Балконът подлага гърба си прашасал,
запява под душа, закача се с бриза,
а долу земята, предвкусила щастие,
се кипри навлякла най-калната риза.

МОРЕТО

От вените си мътната горчилка ще
изтегля
и с нея ще нахраня зимните си бури,
ще кихна пролетно, ще се протегна
и ще погаля пясъчните кули,

попили слънчев хоросан и детски
смях,

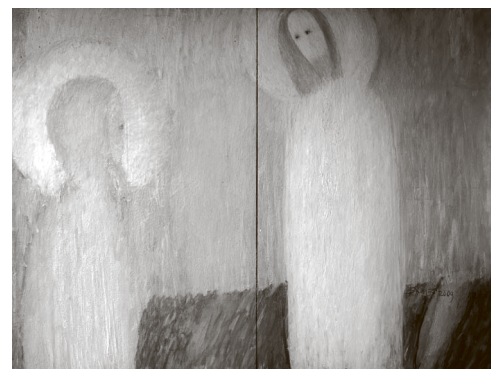
а после с грохот ще ги прекатуря,
ще уча малките да нямат страх,
когато приказните им дворци се
срутят,

да носят в шепичките мокър пясък,
с размазани сълзи и с яд да го
залепват,
и щедро ще им плащам с небе и птичи
крясък,
защото съм море,
а и съм Черно!

ЛУДИЯТ И МАРГАРИТА

Лудият маха ръце
по пресечката,
кротко спори със себе си;

покрай него
другите луди
яхнали рано метли
отбръмчават към своите лудници
по един, по двама, по много...
Той е сам,
той не бърза за никъде,
има само да убеждава
другия в себе си,
който също е сам
и също не бърза за никъде.
На гърба, върху тениската, харизана,
носи грееща маргарита,
изрисувана там, жълто-бяла,
кръгла и цяла,
като мишена или
като залог за любов.
Господ не бърза да къса листенцата,
за да сметне
дали го обича,
не ги нарича,
той отдавна
го е
целунал.

Худ. Васил Василев - Не ме докосвай

ГЛАДНО УТРО

Резлива утрин гъделичка
и рамене и спящи мозъци,
задавен, гларусът се киска,
прегльща синьото на залъци.

За малко дъх поел си, бризът
подкача пищните акации;
те булки цигански са – цѝфнали -
и го замерват с бели пламъци.

Вълната сладостно облизва
на плажа лепкавите устни;
морето лакомо отгризва
поредна порция изкусно

маскирани на вкуснотии
предателства и отчаяния,
и без да го е страх от сприи,
ги гълта и замезва с пяна.

БИЛЯНА ТОДОРОВА е родена на 07.08.1992 г. в гр. Варна. През 2011 г. завършва НГХНИ “Константин Преславски”. Публикувала е в различни Интернет сайтове, сб. “Петя - пристан зелен”, в Алманаха на НГХНИ и др. В поезията си Биляна Тодорова е толкова чувствителна и обичаща, че е притурила малко ирония, за да се спаси - а може би, за да спаси и нас от някаква илюзия. Екзистенциалните безпокойства, изненадващо за възрастта, залагат на естетическата провокация, на експериментирането с формата, езика, интонацията, лексикалния регистър. В стиховете ѝ има особена, подкупваща естественост, смесват се причудливо детското и мъдрото, ронят се златни мисли. Видени през нейните очи, сезоните на човешките любови и недоволства изглеждат по-извисени и вдъхновяващи - за да се смирим пред единствено възможното оправдание за нашата мимолетност.

Ангел Дюлгерев

ОТ ИЗТОК С ЛЮБОВ

Завъртам се в манежа на нощта
и се изгубвам като в източна легенда.
Живях под облачния синкав похлупак
и в мен асфалтовото лято се огледа.
А днес тежат във мен далечните жита,
тютюнен дъх горчи под сините ми
стъпки.
И нестинарски се сбoguва моя смях,
припламнал празно “Сбогом” и
замлъкнал.
И в миг писмата ти миришат на пелин,
и ти си тук. Между трептящите ми
пръсти.
Наново времето се ниже като дим
и стари месеци пронизват календара,
докато падне мъртъв – лист по лист
ранен –
и съм сама с нощта и с тръпнещата гара.
Когато лятото умре, ще стана дъх,
ще се изгубя като в източна легенда,
след мен рибарите звездите ще гасят
и дълго песните им ще разхвърлят
мрежи,
но ще е късно. И замръкналият град
ще дири дълго из писмата ти кръвта ми,
ранила въздуха с пелинов аромат,
с жита и сол – от мен и дъх не ще
остане.
...А детски стъпки в есента ще ме
стопят,
вълни и мрак ще заличават гласовете
на моя дом. Вали. И в мръкналият град
вървя и пия дъжд направо от небето.

БЕЗСЪНИЕ

Преплетените начала на лятото
във възел стягат двете ми ръце.
Събуждам се – стените са палачи,
прозорецът – със счупени криле.
Събуждам се и бялата ми стая
прилича на прекършена мечта –
пустиня... Изведнъж за дъжд мечтая,
да отнесе нощта като река,
да отнесе стените като мъртви,
таванът като гилотина бял,
да отнесе... и моля се за дъжд.
Нощта затяга двете ми ръце.
Нощта затяга двете ми молитви.
И тихо е. Преплело начала
отвън настръхва лятото; притихнал,
настръхва с него пясъчният град.
И аз лежа и пулсът ми се стича
по дланите на двете ми ръце.
Очаквам. Но нощта е много тиха
и Бог го няма в празното небе –
и аз съм сам човек като икона.
Нощта завърза двете ми ръце,
в такава нощ не можеш да се молиш:
преди да съмне няма богове.

КАМЕЛИЯ КОНДОВА**РОДОПИ**

Такава планина не е за всеки.
По-мъдра е от мен, а по-зелена.
Протягам се и ставам на пътека –
да минат по-невежите от мене.

Такава планина не е за вчера –
да я обиждам със невръстни дати.
Аз първо трябваше да се намеря,
а после да се губя в красотата ѝ.

Такава планина не е за после.
Тогава някой друг ще я живее.
Сега съм аз. Със поглед я докосвам.
Не се смаявам, а раста пред нея.

И толкова голяма вече ставам,
че тебе с този поглед те прекрочвам.

На равното все някак ти прощавах.
Но днес е планина. И няма начин.

**МАМА СЕ ПРЕВРЪЩА
ВЪВ ДЕТЕ**

Мамо, чакай, сняг ще завали.
Той не е последният ти, мамо.
Има още много зимни дни.
Аз не съм достатъчно голяма
да посрещна зимата сама.
Не и тази нелюбовна зима.
Имам десет летни имена,
само че без теб си нямам Име.
Как да ме нарича този мъж?
Може само: Тя, Онази, Нея.
Няма да си тръгваш изведнъж.
Научи ме първо да старея.
Аз опитвам, само че в снега
смисъл търся, а не го намирам.
Няма да умираш. Не сега!
Научи ме първо да умирам.

А на най-безснежното небе,
без артрит, без кръвно и без нерви,
мама се превръща във дете.
И със снежна топка ме замерва.

МАМА

Тя стои на последния ред.
Тя на първия вече е била.
Пази снимка, сълза и букет.
И печат на челото: „Родила”.

Слуша как рецитирам на глас.
Чува как се страхувам безгласно.
Тя е виждала Оня Пегас –
ту е кранта, ту някакъв расов.

Тя разбира, че няма юзда.
И прехапва угрижени устни.
Тя сама се държи за ръка,
откогато ръката ѝ пунаха.

Притеснена – поет до поет –
да потърси човека не смее.
И напуска последния ред –
миг преди да заплача за нея.

УСИН КЕРИМ (Асен Кирилов Асенов) е роден на 26.07.1928 г. в гр. Тетевен. Завършва гимназия в родния си град (1946). Работи като секач в Тетевенската планина (1949-51) и като кореспондент на в. „Отечествен фронт“ за Сливенски окръг (1954-56).

Редактор е на множество издания в провинцията вестници (1958-64). Поетични книги: „Песни от катуна“ (1955, 1977), „Очите горят“ (1959), „Стихотворения“ (1968), „Под синия шапър“ (1968), „Сърцето ми“ (1978), „С бащин глас“ (1978), „Като страшен път-

ДА СИ СПОМНИМ

ник се завръщам“ (1989). Умира през 1983 г. Той е име легенда в българската поезия. Поет на духа и сърцето. Циганската му кръв го правеше огнен поет. Спомням си

първата му стихосбирка – „Песни от катуна“, която нашумя и донесе слава на поета. Всяка негова стихосбирка се посрещаше с огромен интерес от българските читатели. Правеше впечатление и като човек. Очите му блестяха като звезди. Имаше хипнотизиращ поглед.

Бог го беше дарил с огромен талант. Неговата тематика за безгрижния живот на циганите и тяхната мъка го правеха ненадминат изразител на тази своеобразна вселена. Той обогати българската поезия със самобитния си талант.

МЪГЛА

Сура мъгла тегне над полето
като мъка на сирак в сърцето.

Мургав момък, сякаш лист зареян,
кон препуска, лута се из нея.

-Момко, момко, заморил си коня,
де отиваш, мътните ли гониш?

-Знаел ли е дядо де отива
кон препускал през мъглата сива?

Пак юздата момъкът опъна
и препусна, и в мъгла потъна.

Ой, къде си ти, планински вятър,
та мъглата, братко, да размяташ?

Мъко моя, мъко насъбрана,
аз ли плача, или грачат врани.

ДАЛЕЧЕН ОБРАЗ

Такава скръб в сърцето ми гори,
че камъкът от нея ще се пръсне.
След тежък сън събуждам се в зори
и тръгвам пак на път, на път до късно.

Във пек и мраз, под кални дъждове,
вървя суров напреко ветровете.
Един далечен образ ме зове,
едни очи във тъмното ми светят.

ТРЕВОГА

Във тая нощ липите са пияни
от ласкавия блясък на луната.
След много дни, след много скръб
събрани,
един до друг стоим под тях със Ата.

Един до друг. Сънувам ли, о, боже?
Луната се закри зад облак. Тъмно.
Целувам я и тръпна разтревожен –
ще мине миг и виж, че се разсъмне.

ОСТЪР ВЯТЪР

Остър вятър яростно задуха,
облаци подгонил цял керван.
Късна есен. През полята глухи
смръщен крачи бедният Хасан.

Смръщен крачи, а след него куца
сляп и мършав конят отмалаял.
Скърца глухо старата каруца
И затъва в лепкавата кал.

В нея жално циганче проплака.
-Няма хлебец, чедо, нани-на...
Ах, къде ли ще ги стигне мрака,
но при гладен идва ли съня?

Бележка и подбор на стиховете
СИМЕОН ИЛИЕВ

ХУДОЖНИКЪТ В БРОЯ

Худ. Васил Василев - Жираф в облаците

ВАСИЛ ВАСИЛЕВ е роден през 1957 г. в село Змейно, община Омуртаг. Завършва специалност „Живопис“ във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ (1982). Работи главно живопис, но е активен и като график и скулптор. Член е на Международния фонд на московските художници (2001). Самостоятелните му изложби

в България се движат в интервали между две и пет години – от 1984 до 2005 г. Следват Хайделберг, Москва, Холандия. Колективните изложби, в които участва, са от Европа до

Канада, като само участията му в Международното биенале над графиката във Варна са десет, следвани от представянето в Маастрихт, Любляна и Битоля. Творбите на Васил Василев са притежание на частни колекции в България, Русия, САЩ, Испания, Норвегия, Италия, Холандия, Швейцария, Франция. Живее и работи във Варна.

КНИГОПИС

Борислав Ганчев – Борко Бърборко. „Гатанки“
Изд. „Макрос“
Пловдив, 2011 г.

Борислав Ганчев – Борко Бърборко
„Смятанки“
Изд. „Макрос“
Пловдив, 2011 г.

А

С 30 зрънца броеница,
подредени във редица.
Щом я изкълве петлето
и ще може да чете то.

Що е то?

Б

Той учебник е най-важен!
Щом другар си с него, значи
ясно – може да се каже,
че си вече в първолаче.

Що е то?

ЗАНКО- ЗАБРАВАНКО

Пет кокошки забра Занко,
но нали е забраванко,
двете някъде затри
и ги смята – пет за ... (три)

ТОЧНА АРИТМЕТИКА

Две и две, че прави пет
Митко сметна най-напред.
Но едно махна без бой
и получи колко той?
(четири)

ПОЕТИЧНИ МЕРИДИАНИ

ЙЕРОМОНАХ РОМАН (АЛЕКСАНДЪР ИВАНОВИЧ МАТЮШИН) е роден на 16.11.1954 г. в село Рябчевск, Трубчевски район, Брянска област, в семейството на учителка и потомствен селянин. От 1972 г. учи във филологическия факултет на Калмицкия държавен университет в Елиста, преподавал в училище. През 1983 г. приема монашеско пострижение в Псковско-Печорския манастир, през 1985 г. е ръкоположен за йеромонах. (Майката на йеромонах Роман, Зоя Николаевна, също приема монашеско пострижение под името Зосима). Служи в Псковска епархия (село Кярово, град Каменец). От 1993 г. живее и служи в скита (малкия манастир) Ветрово (Псковски клир), близо до Псковско-Печорската лавра. Автор е на книгите със стихове и песнопения "Благословен е поелият към Бога" (1991), "Камъни от свети олтари" (1991), "Стихове за покаянието" (1992),

***

Някъде аз казах жеравите пееха.
Някъде аз казах – ветрове и дим!
В кукувича прежда пущинакът тлееше,
капчица метличина – в тревния килим.

Някъде аз казах с есенните разливи
кленът се разсипа в рижата трева.
Някъде аз казах над пустинни храсти
златен пъпеш грейна – лунна светлина.

Някъде си спомних манастир,
звънарната,
православни звукове плуващи безспир.
Някъде аз казах Майката Страдалница
утешава страдащите с богомолски мир.

Някъде аз казах пламъци танцуваха,
крехки воценици и кандилен дим.
Някъде аз казах има край за птиците –
волен и пречистен с въздух херувим.

Някъде аз казах с килимъвка, с мантия
убеден призиваният разгласява стих.
Някъде аз казах Богу служат братята
и добавих тихо: „Бях от тях един!“

"Свята земя" (1992), "Избрано" (1995), "А жътвите са много" (1995), "Внимавайки в Божията воля" (1997), "Руски шлем" (2001), "Да се радваш на Небето" (2005) и други. Проникновен лирик, пишец в традициите на руската философска и християнска поезия. Автор на песни и романси, изпълнявани от него в съпровод на китара. В центъра на произведенията му са чувствата и размислите на църковния човек. Едновременно с това в тях звучат остри граждански интонации, отхвърляне на глобализацията, те са пропити от любов към Родината и от страданието на руския народ. Творчеството му е станало неразделна част от представителната съвременна руска култура. Името му е познато на милиони руски хора както и в чужбина. Понастоящем йеромонах Роман е дал обет за мълчание. Според актьора Сергей Безруков "сега той живее в скита, общувайки с външния свят само посредством бележки и не приема никого".

***

Мъгла, мъгла, мъгла ме е оплела,
не може да ме сгрее само тя.
Мъгла, мъгла, мъгла – объркан гледам
и път не мога да си избира.
Мъгла, мъгла, мъгла, в полето бродя,
отмествам кротко облаците аз.
Тревите се покланят чак до пояса,
когато ги докосваш със ръка.
Мъгла, мъгла, мъгла покри простора,
изтри лика на моя бащин дом.
И черна врана върху кръст надгробен
див гълъб ми напомня без подслон.
Мъгла, мъгла, мъгла, не знаеш
вечност.
След миг ще се стопиш, ще издимиш.
И затова ли в благодатна вечер
с росата жива върху храстите
трептиш.

ЛИДИЯ АНИСКОВИЧ е родена на 15.1.1956 г. в Москва. Поет, бард, белетрист, тя е автор на няколко стихотворни сборника, сред които особено място заемат българо-руският "Небесен пчелин" и "Изгоря Троя, рухна Рим". Нейно дело е поетическата летопис за Москва "Сказание за великия престолен град", както и серията стихотворни книги портрети, посве-

***

Все хора се раждат на тази планета,
деца ги наричат, очите им светят,
по воля природна, законно поели
в случайна минута, във всякакво
време.

А русинът вечно сънува Русия,
а русинът вечно сънува снега,
звъна на камбана, поля изкласили,
стените на Кремъл, реката с брега.

Някой вкъщи седи, друг по пътища
слепи
съдбоносно се носи, лети с ветровете.
Съдбата не можеш докрай да
оспориш.
Всеки всъщност е пленник на свои
конвои.

А русинът вечно сънува Русия,
а русинът вечно сънува снега,
звъна на камбана, поля изкласили,
стените на Кремъл, реката с брега.

Блажени са всички изгубили разум
при досег с пръстта и реката на Разин,
където бурлашки „Дубинушка“ пяха,
фъртуни където пътеки навяха.

А русинът вечно сънува Русия,
а русинът вечно сънува снега,
звъна на камбана, поля изкласили,
стените на Кремъл, реката с брега.

тени на Ломоносов, Пушкин, Лев Толстой, Висоцки и др. Сред белетристичните ѝ изяви се открояват философско-есеистичните творби "Вретено" и "Руските зими". Нейн крупен труд, влог в руската култура, е поредицата от биографични изследвания, свързани с живота и творчеството на фамилия Цветаеви. Автор е на над 20 компактдиска с авторски песни.

***

Може вечер, а може и нощем
в черно да дойде Тя, без надежда.
Все едно искаш или не искаш, после
пак ще премериш бялата си одежда.

Преди това ще те измият за последно,
неудобно пред Господ е да сме
нечисти.
Ще те откарат в параклиса около обед,
да те опеят набързо, да те оплачат
всички.

Някой за смъртта ти ще съжалява,
някой ще е равнодушен – сякаш не е
било.
Някой върху заплатата си ще
разсъждава,
някой поглед ще впери в облачното
стъкло.

Не завиждайте и не кълнете,
било е, така е, ще бъде така:
входът и локвата с кал, извинете,
се измиха – към изхода, господа.

Бележки за авторите и превод
ВЛАДИМИР СТОЯНОВ

Владимир Стоянов
„По водата ли писах“
Изд. „Фабер“,
Велико Търново, 2011 г.

СИЯЕЩИТЕ СТЬПКИ НА СНЕГА

Раздал до края земното наследство,
свободен в побеления си сън,
пак преживявам миналото детство
и вярвам във това, което съм.
Защо се спирам сред окапалите думи
в сияещите стъпки на снега?

Очаквам зимата като спасение –
над боровите клонки на вика
да се разсипе бялата ѝ памет
и в тихата кристална пустота
да се надвеса жаден и забравен,
превърнал се във глътка светлина.

От стр. 1

дори може да не бъде формулиран директно, но така или иначе недвусмислено присъства.

Световната литература налага два особено устойчиви модела на престъплението: престъплението като нравствен и престъплението като социален феномен. В първия случай престъплението се идентифицира като грях, то е част от комплекса въпроси, занимаващи писатели с подчертан интерес към религиозно-нравствена проблематика като Достоевски, Толстой, Шатобриан, Юго и т.н. Във втория – престъплението е закономерно следствие от несправедливото устройство на обществото (Зола, Мопасан, Горки и т.н.). В единия случай престъплението е интерпретирано като престъпване на великата Божествена норма от страна на човека, в другия – обратно, като посегателство на света срещу човека. В новата българска литература са застъпени и двата модела, макар че чисто религиозната проблематика е сравнително ограничена. Въпросите на нравствеността рядко се обвързват с въпросите на религията, поне не и в такава дълбочина като при посочените големи европейски творци, но не се и изпада в евтино морализаторство и изкуствена религиозна дидактичност, каквито предлагат редица анонимни писатели. В редица мемоарни творби (Тодор Влайков, Михаил Маджаров, поп Минчо Кънчев и пр.) е засвидетелствано колко голямо е реалното значение на религиозния разказ с морална поука, но пак от там става ясно, че тези разкази функционират основно като народна, низова култура вследствие на общата секуларизация и влиянието на новите учения. „И така, в средата на XIX в. съществуват едновременно три знакови системи – на литературата, такава, каквато я познаваме от Паисий до Иван Вазов и която наредом митична, „висока“, на средновековната – подценявана като предмет на изучаване, но попълваща изцяло културната среда, която условно именуваме „низова“, „ниска“, задоволяваща глада по измислици и върху която се основават Ботевите разкази; и третата – тази на фолклора, съществуваща като устна словесност.“ [вж. Сивриев 1999] Така или иначе религиозното присъства в творбите на нашите класици, най-вече при Вазов и Йовков, макар и по един непряк начин. При единия – пречупено през призмата на охранителната и възпитателна мисия, при другия – определяно от общия хуманистичен патос на творчеството му. В единия случай престъплението присъства като отстъпление от висшата и осветена с християнската по дух и смисъл саможертва на великите възрожденци нормативност, в другия – буквално се възприемат религиозните категории грях и изкупление.

Що се отнася до престъплението, интерпретирано като социален феномен, то там вече се намесват политически и идеологически съображения, а понякога, особено при Захари Стоянов – публицистични, които в повечето случаи влияят върху литературната функционалност на темата и персонажите. Сравнително рядки са случаите, когато повествователите не излизат с готови присъди и готови решения относно социалната природа на престъплението (Елин Пелин – „Герациите“, „Земя“). Значително по-често се случва темата за престъплението да бъде застъпена, за да се изразят со-

циалните възгледи на писателя или – още по-машабна задача – да бъде въздействано върху читателската аудитория в една или друга идеологическа насока. Понякога в този процес на политико-идеологическа дидактичност един и същ писател заема диаметрално противоположни позиции. Така например Захари Стоянов, водещ ожесточена публицистична борба с чорбаджийството и консерваторите, в биографичните си книги преосмисля понятията за престъпно и редно. Хората на статуквото – чорбаджии, търговци и т.н. – получават клеймо на фактически престъпници – „узурпатори на сиромашкия пот“, докато ония, „които са се считали за измет почти от цяла България“, са представени с ореола на благородството и мъченичеството, на истинската, висша праведност. Престъплението бива оправдано в пространни и много убедителни разсъждения и чрез позоваването на не по-малко убедителни авторитети: „И свободата ще има своите йезуити“ (Хайне). В същото време обаче писателят се води и от съображения за укрепване на младата българска държавност и доказва, че това ценностно преос-

изключение и фактически не може да се говори за престъпник в тесния смисъл на думата, а по-скоро за човешко същество, дерайлирало по едни или други причини от колхоза на нормалното човешко поведение. Дори при най-краен критицизъм, като в някои творби на Г. Стаматов, Ив. Вазов, М. Георгиев, не се стига до тотално доминиране на темата за престъплението (прегрешението). И тъкмо тук се проявява първостепенното значение на повествователните инстанции. Самото наличие на повествовател или разказвач, които се дистанцират от изобразявания свят на обществена и лична деградация, колкото и обхванат да изглежда той в текста, самото наличие на имплицитния читател, чиито оценъчни реакции се предполага, че са сходни с тези на наратора, говори ясно за това, че търсеното внушение за всеобемач, катастрофичен срив е в известен смисъл риторичен похват. Впрочем такава е и основната идея на някои авторитетни теоретици на деконструктивизма като Дериди и особено П. де Ман, който изхожда от основния тезис за риторическия характер на литературния език по

ев и въобще в тази част от нашата литература, която се съсредоточава върху селото и традиционното общество. Що се отнася до новите условия и до града, там естествено не би могъл да се приложи същият модел. Там, обратно, повествователят често изразява потрес именно от липсата на здрав морален климат, от безнаказаността (морална, не юридическа) на фактическите престъпници. Основните художествени внушения се постигат на основата на опозициите село – град и минало – настояще. При Михалаки Георгиев например злото, престъплението много често се обвързват с влиянието на външното, градското, което подпомага здравите устои на селския морал и бит. Така е в разказите му за политическото насилие, злоупотребите с власт, партизанските страсти, службогонството, адвокатските машиниции, които отразяват преди всичко негативното влияние на града в обществен план. Така е и в разказите му, проследяващи това негативно влияние в личен план, характерен пример от които е разказът „У кръвта е“. Тук конфликтът е породен от идването в село на чужд човек, гражданин (при това

вотом невинно семейство, което ще се лишава през това време от насъщния хляб. Ударете му 19 и 6 (25 тояги според тогавашната терминология – Г. С.), тогаз ще усети, че е наказан, и след това ще започне да работи по-добре.“

Възмути ме тоя цинизъм и аз изказах негодуванието си от тия проповеди на едно официално лице.

В литературата подобно модерно гледище почти не е застъпено. Обратно, Михалаки Георгиев в своите разкази недвусмислено изтъква предимствата на традиционното право и представя модерната съдебна институция като един от най-жестоките инструменти за потискане на селячеството и за възмутителни злоупотреби. Алеко Константинов също застъпва в някои свои творби, включително и в „Бай Ганьо“, подобни позиции. Впоследствие писателите ни като че ли загубват интерес към темата до степен, специално да й посветят отделни произведения, но са единодушни, че не съдът отменя истинското наказание за престъплението, а съвестта и обществената присъда. Проявеното недоверие към съдебната институция не се дължи толкова на едни или други негативи, а на все същия принцип на естествената справедливост, залегнал в традиционното право, но развит естествено съобразно новите условия и в съответствие с все по-засилващия се интерес към общочовешките проблеми.

Темата за престъплението е трайно и многостранно застъпена в българската класическа литература. Нашите писатели съумяват да използват възможностите, които тя предоставя както за осветляване на актуалното състояние на обществото, така и за задълбочено вникване в проблематиката на вечното и универсалното. Практически лишена от типа на професионалния престъпник, българската литература игнорира и потенциала, който предоставя този типаж за изграждане на сензационна интрига в повествованието. За сметка на това обаче тя се съсредоточава върху въпроси, далеч по-трудни и важни, отколкото може да предостави авантюриятното повествование за престъпника – въпроси основно за това, какво прави от един човек престъпник, кое е всъщност престъпно и кое не, въпроси за моралния релативизъм на законите и нормите, за тяхното социално и индивидуално значение.

Литература:

1. Аретов, Н. Убийство по български. Щрихи от ненаписаната история на българската литература за престъпления. Изд. „Кралица Маб“. 2007

2. Клебанов, Л. Преступник и престъпление на страницата художественной литературы. Изд. Wolters Kluwer. Москва, 2006

3. Lyotard, J.-F. La condition postmoderne: Rapport sur le savoir. — P., 1979, с. 95

4. Texts of identity / Ed. John Shoter, Kenneth J. Gergen. — London: Newbury Park: Sage Publications, 1989, с. 182; в: Илья Ильин. Постмодернизъм. Словар терминов. Издателство „Интрада“, 2001, с. 148

5. Проп, В. Исторически корени на възлешната приказка. ИК „Прозорец“, С. 1995

6. Сивриев, С. МУХОЕ и ТЕХН. Изд.къща „Александър Панов“. 1999, с. 18

7. De Man P. Allegories of reading: Figural language in Rousseau, Nietzsche, Rilke, and Proust. — New Haven, 1979.

Д-р ГЕОРГИ СТАМАТОВ

ПРЕСТЪПЛЕНИЕТО В БЪЛГАРСКАТА КЛАСИКА

мисляне се определя от спецификата на дадено общество (френското – при адмиративния коментар на Парижката комуна) или от характеристиката на епохата (хайдутите – в България преди навлизане на освободителното движение в организирания му етап). „Ако не фактично, то поне в изводно“ З. Стоянов стига до следните конструкции по повод разрушителните и „престъпни“ елементи – престъплението срещу установения ред е оправдано от това, че самият този ред е престъпен и античовешки; френските комунари, руските nihilисти и българските хайдутини са рушители на едно престъпно в основата си статукво, но че при установяване на ново общество, на свободна българска държава „само лудите“ биха вдигнали ръка срещу нея. Това е една ясно изградена диалектична постановка на въпроса, позволяваща на писателя да възприема положително руските nihilисти (като другари и съмишленици на Ботев в съответния период), но рязко отрицателно, когато е във върховете на властта и списва правителствения вестник „Свобода“.

„Механиката“ на престъплението, която заляга в основата на западния черен роман, не ангажира вниманието на нашите класици. Престъплението заема в техните творби твърде често възлово сюжетно място, но не самоцелно, а за да се изследва „какво стои зад него“. Твърде рядко също така и фигурата на престъпника става централна. В по-късни времена сериозни творци като Фокнър създават цялостни персонажни системи с недвусмислено дегенеративна характеристика, за да произнесат суровата си присъда над обществото, но в българската класика това не е така. Колкото и негативно да е отношението на нашите писатели към обществените, политическите и икономическите реалности, те не стигат до пълно, дори и частично доминиране на фигурата на престъпника над тези на останалите герои. Разбира се, тук не става въпрос за престъплението от страст, при които престъпникът е централната фигура, но неговото деяние е еднократен акт,

което задължително определя алегорическия характер на всяко едно „белетризирано повествование“ [вж. De Man 1979].

Темата за престъплението се свързва с темата за наказанието. В българската класическа литература наказанието много рядко се поставя в контекста на юридическите норми. Почти винаги наказанието се обвързва с моралната нормативност, обикновено в два аспекта – личната съвест и обществения остракизъм. Забележително е, че и принудително наложените санкции се основават върху срама и общественото поругание. В традиционните общества именно общественото поругание е най-често използваната и най-въздействаща мярка, която по мъдростта на един дълго трупан опит съчетава въздаването на справедливост с предохранителното въздействие. Пример за това дават спомените на Михаил Маджаров.

Мюдюринът, след като се беше съвещавал с копривиченските чорбаджии, беше наредил да се извърши публичното наказание.

Една заран засвириха зурни и тъпани пред конака. Набра се голямо множество зрители, повечето дечурлига. Една кола, натоварена с крадени вещи, и след тях двамата крадци тръгнаха из двора на конака към назирището. Крадците бяха нахитени с част от крадените вещи: на главите им бяха турени роговете, а на гърба им кожите на закланите крави, на шите им висяха чораци и терлици; около кръста им бе препасана във вид на пояс част от крадените аби. Направено бе всичко, за да се представят страшни и същевременно унижени. От тъпната се чуваха смехове и укори. Когато се изправих пред тях на улицата, и двамата ме погледнаха засрамено и веднага наведоха очите си към земята.

Моралната санкция – от личен и обществен порядък – заляга в „Герациите“ (проклинанието на синовете след кражбата на парите на стария Герак) и в „Албена“ (негодуванието и присъдата на цялото село над убийцата и „разтурикътцата“ Албена), в някои разкази на Михалаки Георги-

и чужденец – маджарин) и неговата дъщеря, които отварят кръчма: „Е па после, какво да ти кажа, само сърце да ти развалям... она, знаеш, гражданин, ама кръчмарска дъщеря, скитало се по световите, скитало, хойцало се, халосвало се, дорде изучи деветдесет и девет мурафета, та да завърта умовите на мъжете, па лесно й е“. Така е и в творчеството на Константин Петканов. В „Беглец“ Велко, съблазнен, продава имота си на село, за да се премести в града, идеализиран от него, ала оказал се всъщност същински Содом: „Нима си спял, та не виждаш, че нашият живот е кучешки живот? Как спокойно си живеят хората в града!“

Колкото повече време минава от възловата дата – Освобождението на България – толкова повече загубва значението си ценностното хронологизиране в литературата. Съответно престъплението престава да бъде само в обхвата на порочното настояще. Наказанието също изгубва инерцията на традиционния патриархален мироглед. Никой от писателите ни обаче не е удовлетворен от заелата мястото му съдебна институция. Редки са случаите, когато на правораздаването се гледа като на част от модерната цивилизация, която би трябвало да бъде вкоренена и у нас. При това тези случаи са предимно в сферата на публицистиката, а не на литературата. Някои общественици, като С. Бобчев, провеждат сериозни изследвания върху традиционното народно право. Други обаче, като неговия политически съмишленик М. Маджаров, се различават сериозно в гледната точка за традиционното и съвременното правораздаване. В спомените си той опира характерния спор, който води с околийския началник:

В своята административна практика той се убедил, че не трябвало да се изхвърля от употребление тоягата. За подкрепление на своята теза той привеждал примери, доста хитро скроени и приложими за всички народи. „Какво ще затваряте един простак, който едвам разбира що върши? С това вие не наказвате него, а него-

От стр. 1
изхвърляне. Исус издъхва на кръста най-рано от тримата разпнати, толкова рано, че Пилат се усъмнил дали наистина е умрял. Явно е бил слаб, с немощна телесна конструкция.

В достигнали до нас писмени свидетелства за споровете между философа Целз (приятел на императора Марк Аврелий) и християнския писател Ориген излиза, че Христос не е имал никаква божествена красота, а е бил „нисък на ръст и с толкова некрасиво лице, че будел отвращение у хората“.

Друг християнски писател от онова време (над един век сл. н. е.) Тертулиан, също пише: „Обликът му бе лишен от всякаква красота и обаяние. Едва ли би се намерил смелчага, който би нанесъл и най-малката вреда на тяло, което е надарено с необикновена красота и озарение с небесно сияние. Кой би покрил с плюнки лицето му, ако не бе грозотата, която наложи на себе си Исус Христос, която го направи обект на презрение в очите на хората...“

След време обаче вземат връх в съзнанието на християните представи от рода на гръкоримската митология: щом Исус е бог, той е мъж с красива и благородна външност – в християнството се пренася идеята на древните елини за хармонията на силния дух и силното тяло.

Така във фреските и иконите „се ражда“ красивият Христос, с черти доста отдалечени от грозния семитски тип, някъде синевок или със златистокафяви очи, хармоничен младеж, напомнящ гръцки бог. Мраморната „Пиета“ на Микеланджело показва това разкрояване, както за него, така и за неговата майка.

И в теологичните писания се появяват текстове като „Посланието на Лентул“ до римския сенат: „Човекът (Исус, б. а.) е среден на ръст, с прекрасно, благородно лице. Видът му внушава едновременно любов и страх... косите с цвят на орех... челото ясно и чисто, лицето без бръчки и петна, очите синьозелени, погледът пряк и пронизателен. Понякога плаче, но никога не се смее... Той е най-прекрасният от синовете на човешкия род.“ Този портрет на Исус, ако не бе фалшификат от 18 век, би обяснил защо иконографията го представя такъв, но само от отделни художници, докато при повечето той е само „разкрасен“ семитски тип. На християните от Европа повече им допада този образ, малко отдалечен от мургавия семит с пореста, оброряла от слънцето кожа, типичен нос, дебели бърни и големи изпъкнали тъжни очи, учудени, а не толкова благи и пронизателни, колкото уморени и с някакъв южен блясък.

Вгледайте се, впрочем в ико-

ните: погледите на светците са еднакви, а в лицата трудно ще откриете нещо индивидуално. Направени по законите на евримиите, те са различни само по одеждите, отчасти по възрастта и някои атрибути. Едно войнство на вярата, излязло из под четките на много художници (повече анонимни иконописци), малцина от които са посмели да нарушат канона на теолозите и да оставят големи творби, където човекът е извисен до светеца и заедно с него се е приближил до Бога.

Опит да се приближи до образа на Христос е прочутият „ТОРИНСКИ ПОКРОВ“ – смъртното покривало, с което, според библистите, Йосиф от Ариматея е повил тялото на Исус при погребението му. Върху тая ленена плащеница се виждат „отпечатани“ контури на

циалист анатом проф. Лоренцо Фери – 182 см. Тази разлика се обяснява с неясните контури.

Под натиска на общественото мнение и съмненията относно автентичността на савана, през 1969 г. архиепископът на Милано създаде комисия от специалисти, повечето католици, която да проучи проблема. Главният специалист на същата комисия проф. Кардилио, виден съдебен медик, казва относно автентичността на реликвата с усмивка: „Като вярващ – отговарям „Да“, но като лекар – почакайте още минутка!“

Минутите се превърнали в години, а още няма отговор на тоя въпрос.

Саванът в Торино е открит от кръстоносците във Византия, почти в 1200 год. След смъртта на Исус, без да е споменавано за него преди това – или е бил

па. При такъв погребален ритуал се изключва автентичността на Торинския саван, а и на всички останали. Отказът да се дадат парченца плат от савана за определяне чрез радиоактивен вълглерод неговата възраст, оставя категоричния научен отговор невъзможен. Направените покъсно изследвания не потвърждават автентичността му.

И така, какви сигурни исторически и теологични данни за образа на Христос са достигнали до нас?

Никакви. Всичко е резултат от измислица на набожни желания, превърнати в предания и легенди. Художници и скулптури са изобразявали Божия син така, както тяхното въображение и духът на епохата, когато са творили, са им подсказвали. А образът на Исус в историята на пластическите изкуства е отдел-

Мадоните, като близки към майчинството и милосърдието, са най-разпространеният сюжет в християнската живопис.

Но да се върнем при изобразяването на БОГ-ОТЕЦ.

Най-силно, според мен, това е постигнато от Микеланджело в една от фреските в Сикстинската капела „Създаването на Адам“. Полегналият на земята човек е протегнал ръка и неговият показалец докосва показалеца на БОГА – беловлас старец със синкавобели брада и коси, с бял пеплос, развяван от вятъра, в обкръжение от ангели.

Тинторето – Якопо Робусти, „Бояджичето“, един от най-големите художници от Венецианската школа, който успешно съчетавал рисунька на Микеланджело и колорита на Тициан, наред с многото картини с религиозен сюжет е нарисувал в двореца на дожите „РАЯТ“ – най-голямата картина с размери 22 x 10 м. Представени са 56 сцени от Стария и Новия завет с 498 персонажи, рисувани 20 години. Тук БОГ е белобрад старец с червен хитон върху белия пеплос, в обкръжение на ангели, пророци и светци.

Леонардо не е рисувал Бог-отец, а за образа на Христос в „Тайната вечеря“ и на Богородица и на Св. Ана е търсил дълго прототипите из тълпите.

ВЪРХОВНОТО БОЖЕСТВО в различните религии е все мъж: Амон – Ра при египтяните, Зевс – при гръците, Юпитер – при римляните, Буда – при индусите... Обкръжени от съпруги, деца и други божества на различните отправления на космическите сили или човешката дейност. Някои богове са добри, други – на злото, но все близо до антропологичния модел на човека и неговите представи за добро и зло.

ИСЛЯМЪТ, а и нашето протестанство отхвърлят иконографията и изобразяването на Бога. Няколко века и във Византия иконата е била забранена, а божественото начало е можело да се представя само с думите.

Общо взето, религиозните сюжети са най-разпространената тема в пластическите изкуства през вековете, като заедно с архитектурата на храмовете, скулптурата и живописата, те бележат своите върхове през зрелия Ренесанс и с право той е наречен „ВРЕМЕ НА ТИТАНИТЕ“. Това е времето на Браманте за архитектурата, Леонардо и Рафаело – в живописата, Микеланджело – в скулптурата и фреската, Тициан – от школата на Венецианците... И още много други...

Както се спомена на друго място, величието на Рафаело като живописец, наред с всичко друго, което е оставил, е и в това, че той като никой друг успя „да обожествява човешкото и очо-вечава божественото“ и така да приближи човекът до Бога.

ПЕТЪР КОСТОВ

КАК Е ИЗГЛЕЖДАЛ ХРИСТОС

Худ. Васил Василев - Благовещение

гол, брадат, добре сложен мъж, с белези от гвоздеи по ръцете и краката и белези по гърба. На гърдите личи следа от копие, по главата – много убождания, както при трънен венец.

Тялото е било положено по гръб върху едната половина на платното, а с другата е покрита предната част. Предполага се, че отпечатъкът се е получил вследствие химическата реакция между амоняка, отделящ се от тялото и мирото и алоето, с което е било напоено покривалото.

Всички Евангелисти споменават за покривалото, а само Йоан – за миро и алое, донесени от Никодим. Според изразеното на Торинския покров, проф. Николо Миами и прелат Гило Ричи определят ръстта на Исус 162,56 см, а скулптурът и спе-

обграден с мълчание, или не е съществувал. Появил се е по времето, когато търговията с фалшиви реликви разцъфтява. В църквите съществуват 40 савана с претенция за истински, 32 гвоздеа, с които Спасителя бил прикован на кръста, 15 копия, с които бил прободен, 6 гъби, от които пил оцет, парчета плат от дрехите му и т. н. Да не говорим за безбройните парчета от Светия кръст.

Против автентичността на савана от Торино и останалите, претендиращи за автентичност, някои библисти посочват факта, че по погребалните обреди на хебрайците, които се спазвали най-строго, тленните останки били помазвани с благовонни масла и обвивани с тесни ивици плат, а главата покривали с кръ-

на голяма тема, невероятно интересна, тъй като той е бил обект за творчество на много велики майстори на четката и длетото.

БОГ-ОТЕЦ И БОГ-ДУХ.

Изобразяването на БОГА в християнската религиозна и пластическа култура може да е друга голяма тема за изкуствозведите, но определено може да се каже, че в сравнение с БОГ-СИН ХРИСТОС, БОГ-ОТЕЦ е останал във втори план.

Оставям настрана многобройните изображения на БОГ-ОТЕЦ по куполите на църквите, като беловлас старец сред лоното от светлина, или БОГ-ДУХ като гълъб или светлинно излъчване в друг вариант. Съчетанието Бог-отец, Бог-син и Богородица са значително по-редки, отколкото Богородица с младенца.

МАРТИН ПАВЛОВ

ПРЕДВИДЛИВИЯТ ДЯДО

Професор Симеонов остави телефонната слушалка на мястото ѝ. Беше водил продължителен и труден разговор във връзка с едно ходатайство, когато на вратата се почука.

- Да.

Влезе изправен старец с напълно побеляла коса и игрив поглед.

- Добър ден! Добър ден!

- Добър ден, дядо! - някак вяло отговори на поздрава професорът и се облегна на стола си. - Кого търсиш?

- Ами, професор Симеонов търся.

- Аз съм, дядо... Кажете какво има?

Старецът изгледа двата реда празни столове, подредени като войнишки редици, леко въздъхна и каза:

- Да бях поседнал, а? Годишките, ей, понатежаха нещо. - И преди да дочака поканата, седна на най-близкия стол. - Та, идвам за внучката.

- При нас ли е? В кой курс...

- Не е още при вас, г-н професор, не е... Аз затуй идвам. Да я запишете за артистка.

Няколко бръчки едновременно набраздиха челото на професора. Спомни си за току-що приключили телефонен разговор и в същия момент започна да се изпотпява. Идваше му да посочи вратата на стареца, но успя навреме да се овладее и изрече:

- Ама, дядо, ти нещо си сбъркал. Аз...

- Не съм сбъркал, не съм... Нали ти си професор Симеонов?

- Аз съм... Преди малко ти казах!

- Тъй ми казаха и момчурляците долу. Само професор Симеонов може да ти помогне и никой друг. От него зависи внучката ти да стане артистка.

- Излъгали са те, дядо! - Професорът за първи път се усмихна. - Пък и сега не приемаме нито за артистки, нито за артисти... Ти кажи на внучката си... Тя как се казва?

- Ирина, г-н професор. - При споменаването на името старецът леко изпъчи гърди.

- Та, кажи на Ирина добре да се подготви и като му дойде времето, да се яви пред изпитната комисия.

- Ей, тука сбъркахте, господин професор... Ако беше до изпит, щях ли да бия толкова път, да питам тоя и она.

Професорът стана от мястото си, отиде до разтворения прозорец и притвори едното крило.

- Но без изпит никого не

приемаме, дядо.

- Хайде, де! - Този път широко се усмихна старецът. - Сега пък ще се заблуждаваме... Синът на съседите Калечкови да не би да е държал изпит, а? Или внукът на моя набор, бай Стати, а?

- Слушай, какво...

- Аз не съм дошъл тука, г-н професор, само да слушам... А племенникът на Врабчеви и той ли е държал изпит, а? Да ти изброявам ли още имена?... Знаем, че Калечков е голям майстор-тенекеджия и от намачкана като хармоника кола прави нова, знам също, че бай Стати има златни ръце като зидар и без пукната пара вила ще ти издигне, където поискаш...

- Добре, добре, дядо! - Професорът реши да смени тактиката си - Кажете на внучката си да дойде при мене другата седмица.

- Другата седмица ли?! - Старецът не успя да скрие учудването си.

- Е, може и в петък.

- В петък ли каза?!

- Утре да дойде тогава! - Професорът не на шега почна да се ядосва - Утре, точно в десет часа!

- Не може утре да дойде, г-н професор.

- Защо пък да не може да дойде?

- Ами тя, внучката, е само на четири дена. Утре ще стане на пет.

Професорът, който беше се облегал на стената след притварянето на едното крило на прозореца, започна неударно да се смее. От продължителния и труден телефонен разговор не беше останало и помен.

- Но ние не приемаме бебета за артистки.

- Аз знам, че не приемате бебета, г-н професор, но нека от сега да я уреда...

- Най-напред я уреди в яс-

лите, пък като порасне...

Този път старецът почна да се смее в шепите си. След минута смехът му почна да утихва.

- В яслите я записах още преди дъщерята да се омъжи, г-н професор... На втория ден след сватбата запазих място в детската градина.

- Добре си предвидил, дядо - похвали го професорът и седна на съседния стол до стареца - Та, внучката?

- Ирина, г-н професор.

- Ти реши да запишеш Ирина за артистка.

- Точно така - уверено изрече старецът - артистка и нищо друго!

- А Ирина, ако не иска да стане артистка?! - изказа съмнението си професорът.

- Как няма да иска, г-н професор! Вчера дъщерята ми показа внучката от прозореца на родилното. Внучката Ирина плачеше като истинска артистка.

- Добре, дядо... Считай, че въпросът е уреден - Професорът измъкна тефтерче и химикал от вътрешния джоб на самото си и нещо си записа.

- Много ти благодаря, г-н професор. - Старецът стана от мястото си - А другата седмица пак ще дойда.

- За какво ще идваш, дядо? Да не би вече и внук да чакаш?

- За Ирина ще дойда, за Ирина.

- Но нали вече решихме да в приемем за артистка? - неразбиращо го изгледа професорът и също стана.

- Те, артистките, много, г-н професор, но друго си е да бъде заслужила, я народна.

На професора не му остана нищо друго, освен да се плесне леко по челото. Всичко друго би очаквал, но това...

- А сега, довиждане, г-н професор! До другата седмица!

- Бабо, как си?
- То ще се мре, ама здраве да е.

Мargarита Денева. "Весели рисунки"

ПАНЧО НЕДЕВ

ЖИТЕЙСКА ИСТИНА

В мътна вода, уви!,
не само риба се лови.
Ловят се и плаващи калпаци
на удавници-юнаци!

ЕФИКАСНО

Ако не успееш с компромат -
давай с атентат!

СИГУРНО

В основата на всяка
чудодейна кариера
лежи и нещо
като далавера!

СРЕЩУ
КОРУПЦИЯТА

... борба юнашка
с детска прашка!

СЛАДКИ
НАДЕЖДИ

Ха, дано Шенгена
да ни поправи гена!

КЪМ ВНУЧКАТА

- Спокойно си живея, баби,
в нашия градец.
Защото зная:
Дали Е-ОН или крадец
ще ме ограби -
все ми е едно - накрая!

ДЪРВЕН
ФИЛОСОФ

Най-после си намери
общество и сфера -
във психодиспансера.

ВУНДЕРКИНД

Още в количката
му поникна мъдрец.
И стана впоследствие
пенкилер - спец.

ИЗНЕНАДА

Беше малък човек -
от сорта „чик-чирик“...
Но стана голям политик!

ПРЕДИЗБОРНИ
ФАНТАЗИИ

И Бабчето ни
за парламента е навита!
Всяка нощ сънува,
че отлита
към софрата на елита!...

ПОКЛОННИЦИ

Един Му урежда скарата,
други му пълнят кошарата,
трети му сърбат попарата!

НАГЛЕДНО
ОТНОШЕНИЕ

И кучето ми вече страда
от съвест и простата!
Препискава всяка
тузовска ограда...

Пътувайте с вестник

Той ще ви отведе в страната на прекрасното. Ще ви достави духовна наслада със своите стихове, разкази, есета, с историческите и публицистични материали, които публикува на страниците си.

Всичко това само срещу 6 лева годишен абонамент.

Абонирайте се за вестник "КИЛ". Каталоген № 2584

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Иван Овчаров – главен редактор

Ванилин Гавраилов, доц. Людмила Стоянова,

Ангел Дюлгеров, Станка Бонева, Симеон Илиев

Ръкописи не се рецензират и не се връщат.

Хонорари се изплащат последните четвъртък и петък на месеца от 14 до 16 часа.

Издавателство МС ООД, Печат: Позвънете АД

месечно издание

Култура, Изкуство, Литература

ISSN 1310-120X

адрес на редакцията: 9000 Варна, ул. "Крале Марко" 11,

тел.: 052/639 374; 0885 210 890

e-mail: kil2009@abv.bg

www.kilitera.ucoz.com

Издава се с финансовата подкрепа на Община Варна